

**Az „ÁROP-1.1.10 A jogszabály előkészítési folyamat
racionalizálása” projekt keretében elkészített módszertan
felülvizsgálata**

ÚJ MÓDSZERTANI VÁZLAT

Készítette: Miniszterelnöki Kormányiroda
Kormányzati Igazgatási Főosztály IV.

Tartalomjegyzék

I. TÁRSADALMI HATÁSOK – DEMOGRÁFIA, CSALÁD	5
1. Bevezetés, általános tudnivalók.....	5
2. Fejlesztési lehetőségek a társadalmi hatásvizsgálattal kapcsolatban.....	6
3. Háttér adatok a társadalmi hatásvizsgálat kapcsán – vizsgálandó kérdések és indikátorok	8
3.1. Orientáló kérdések	8
3.1.1. Család, demográfia.....	8
3.1.2. Szegénység, gyermekszegénység.....	9
3.1.3. Fogyatékkal élők, hátrányos helyzetűek	9
3.1.4. Oktatás, kultúra	9
3.2. Indikátorok.....	10
3.2.1. Kapcsolódó EU-s indikátorok – <i>jövedelemelosztáshoz, szociális védelemhez és társadalmi befogadáshoz kapcsolódó fenntartható fejlődési célok és indikátorok</i>	10
3.2.2. Kapcsolódó EU-s indikátorok – oktatás, képzés, kultúra.....	10
3.2.3. ÁROP módszertan szerinti indikátorok – szegénység, gyermekszegénység	10
3.2.4. ÁROP szerinti indikátorok – oktatási esélyegyenlőség	11
3.2.5. Egyéb indikátorok a demográfiai kérdések vizsgálatához	11
3.3. Kapcsolódó fenntartható fejlődési célok.....	11
II. VERSENYKÉPESSÉG, ADMINISZTRATÍV TERHEK, KÖLTSÉGVETÉS	12
1. A vállalkozói adminisztratív költségekre gyakorolt hatások vizsgálata.....	12
1.1. Beruházásösztönzés és piacszerzés	14
1.2. Fejlesztési lehetőségek.....	14
2. A költségvetési hatásvizsgálat módszertana.....	15
III. FOGLALKOZTATÁSI, MUNKAERŐPIACI HATÁS	22
1. Az új módszertani vizsgálat kormányzati alapjai	22
1.1. Alapelvek	22
1.2. Aktuális kérdések.....	23
1.2.1. Bérezés, minimálbér.....	23
1.2.2. Digitalizáció	23
1.2.3. Demográfiai kérdések vizsgálata.....	23
2. Az Európai Bizottság Better regulation toolbox-ának kérdései	25
2.2. A foglalkoztatás szintjére gyakorolt hatásokkal kapcsolatos kérdések	26
2.3. A munkakörülményekre gyakorolt hatásokkal kapcsolatos kérdések	26
IV. VÉDELEM ÉS BIZTONSÁG	27
1. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája.....	27
2. Jogszabályi háttér	31

3. Orientáló kérdések	33
V. EGÉSZSÉGHATÁSOK	34
1. A Better regulation toolbox kérdései az egészségügyi hatások értékeléséhez	34
1.1. A kezdeményezés potenciális egészségügyi relevanciájának megállapítása	34
1.2. Jelentősebb hatások kiválasztása	35
VI. DIGITALIZÁCIÓ	37
1. A digitalizáció szintje Magyarországon	37
2. Jogszabályi környezet.....	38
2.1. Európai Unió szabályozás	38
2.2. Az Európai Unió Alapjogi Chartája és a hatásvizsgálat kapcsolata	38
2.3. Hazai jogszabályi környezet	38
3. Stratégiák és iránymutatások	39
3.1. Európai Unió	39
3.1.1. Első Európai Digitális Menetrend	39
3.1.2. Második Európai Digitális Menetrend	39
3.2. Hazai stratégiák.....	39
3.2.1. Digitális Jólét Program 1.0	39
3.2.2. Digitális Jólét Program 2.0.....	39
4. A digitalizáció bevezetése a hatásvizsgálat körébe	40
4.1. Európai Unió Stratégia	40
4.2. Hazai stratégiák.....	41
4.2.1. Nemzeti Digitalizációs Stratégia (2022-2030)	41
4.2.2. Nemzeti Digitális Állampolgárság Program	43
5. Alapelvek a „digitális hatásvizsgálat” alkalmazásában.....	44
5.1. Alapelvek	44
5.1.1. Hatásvizsgálat EU-s szintű szabályozása	44
5.1.2. Hatásvizsgálat hazai szintű szabályozása.....	45
5.2. Indikátorok.....	46
6. A digitális hatásvizsgálat alkalmazása a gyakorlatban.....	46
6.1. Módszertan.....	46
6.2. Folyamatábra.....	47
6.3. Hatásvizsgálati kérdések - megfontolásra.....	47
VII. ENERGIAÜGY	49
1. Stratégia és energiaügy	49
1.1. Hazai Energiaügyi Stratégia	49

1.1.1. Korábbi hazai stratégiai irányok	49
1.1.2. Jelenlegi stratégiai irányok	50
2. Hatásvizsgálat során felmerülő kérdések	52
2.1. Energiaügyi kérdések és a „Better regulation”	52
2.2. Stratégiai, orientáló kérdések	52
2.3. Környezeti hatásvizsgálati elemek	52
3. Jogi szabályozás	54
3.1. Hazai	54
3.2. Uniós szabályok	54
VIII. AZ UTÓLAGOS HATÁSVIZSGÁLAT	55

I. TÁRSADALMI HATÁSOK – DEMOGRÁFIA, CSALÁD

1. Bevezetés, általános tudnivalók

A társadalmi hatások vizsgálatát a Kormány ügyrendjéről szóló 1352/2022. (VII. 21.) Korm. határozat (a továbbiakban: Ügyrend) 5. pont *b*) alpontja tartalmazza. Az Ügyrend előírja, hogy az előterjesztésben a szakmai részletkérdések mellőzésével röviden be kell mutatni a megalapozott döntéshez szükséges információkat, melybe beletartozik a javasolt intézkedésnek a **Kormány társadalompolitikai célkitűzéseivel való illeszkedése**, indokai, lényege, főbb tartalmi jellemzői, valamint többek között a **várható társadalmi hatásai** – szükség szerint példákkal és számításokkal alátámasztva –, illetve annak következményei. Ezek összegzésére, felmérésére szolgál a hatásvizsgálati lap.

A jelenlegi „ÁROP-1.1.10 A jogszabály előkészítési folyamat racionalizálása” (továbbiakban: ÁROP) módszertan értékelése és a nemzetközi kitekintés megtétele előtt nélkülözhetetlen tisztázni néhány alapvető, általános tudnivalót a társadalmi hatásvizsgálatokkal kapcsolatban.

i.) Egyrészt a szociális jellegű intézkedésekre jellemző, hogy hatásukat kifejezetten hosszú távon éreztetik, amelyre tekintettel kell lenni a **vizsgált időtáv** megválasztásánál. Amennyiben különböző időtávokban (rövid-, közép- és hosszútávon) az intézkedéseknek más-más azonosítható hatásai jelentkeznek, érdemes azokat külön dokumentálni és vizsgálni. Ez az előnyök – hátrányok – kockázatok (EHK) lapfűl szempontjából is célszerű, mivel az időtávok szerinti bontásban kéri az előnyök feltüntetését.

ii.) Másrészt kiemelt fontosságú az **intézkedéssel kiváltott (célzott) hatás** elválasztása egyik oldalról azon változásoktól, melyek a beavatkozás hiányában is bekövetkeztek volna. Ezek kizárásához ajánlott idősoros statisztikai megfigyelések alkalmazása, vagyis több évre visszamenő adatok alkalmazása, a trendek azonosítása és a trend feletti mértéket meghaladó módosulás feltárása. Ezen túlmenően kívánatos számba venni olyan más tényezőket is, amelyek befolyásolhatják a hatásvizsgálattal érintett intézkedés kimenetelét.

Másik oldalról nemcsak az elérni kívánt, hanem a **másodlagos**, nem szándékolt **hatások** azonosítása is szükséges. A hatásvizsgálat kulcseleme, hogy a célzott társadalmi hatásokon kívül, illetve azok mellett megjelenítésre kerüljenek a mellékhatások, az intézkedés bevezetéséből következő externáliák, legyenek azok akár pozitívak, akár negatívak. Utóbbi lehet az intézkedés hatására kialakuló relatív hátrány.

iii.) Harmadrészt felmerül a **számszerűsíthetőség** kérdése. A szociális területet érintő változások gyakran minőségileg és nem mennyiségileg, puha tényezőkkel, kvalitatív mutatókkal ragadhatóak meg. Azonban az összehasonlíthatóság érdekében törekedni kell a kvantitatív indikátorok használatára. Érdemes statisztikákra, mintavételes kutatásokra hagyatkozni. Az eddigi gyakorlatban nem volt jellemző, azonban hatásvizsgálati lap kötelezően kitöltendő lapfülei mellé opcionálisan beszúrhatóak egyéb munkafüzetlapok is. Ezek a hatástanulmányt készítő, illetve azt ellenőrzők számára nyújthatnak segítséget, mivel dokumentálhatóak rajta a vizsgálat során alkalmazott módszerek, megkönnyítik a *Társadalmi, gazdasági hatás* lapfűlön használt adatok alátámasztását, a későbbiekben annak visszakövetését. Az útmutató a 2. pontban példalózó jelleggel felsorol olyan indikátorokat és felvet olyan kérdéseket, amelyek mankóként szolgálhatnak a társadalmi szempontú hatásvizsgálat lefolytatása során.

2. Fejlesztési lehetőségek a társadalmi hatásvizsgálattal kapcsolatban

A Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet kutatása alapján készült, nemzetközi legjobb gyakorlatokat bemutató fejezetben (Az „ÁROP-1.1.10 A jogszabály előkészítési folyamat racionalizálása” projekt keretében elkészített módszertan átfogó értékelése) lévő országok esetén jellemző a társadalmi hatások listászerű feltüntetése. Ez a jelölőnégyzetes változat az eddigiekben az ÁROP módszertan szerinti hatásvizsgálati lap egészséghatások részénél jelent meg. Ennek mintájára, illetve a külföldi jó gyakorlatok áttemelése okán célszerűnek mutatkozik orientálni a lap kitöltőjét bizonyos szempontok beemelésével, melyet a jelen segédanyagban lévő kérdések egészítenek ki.

A vizsgálandó szempontok:

- Családok jólléte
- Demográfiai hatások
- Háztartások jövedelme, szegénység kockázata
- Szülő nők egészségügyi helyzete
- Gyermek, fiatalok egészséges fejlődése
- Fogyatékkal élők hozzáférési lehetőségei
- Kulturális örökség ápolása
- Szociális ellátásokhoz való hozzáférés
- Fiatal felnőttek és nyugdíjas korúak jólléte
- (Szak)oktatáshoz és képzéshez való hozzáférés
- Minden más, ezen vizsgálati szempontok alá be nem vonható szociális tényező

Érintett csoportokra gyakorolt társadalmi, gazdasági hatások	
Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt társadalmi hatásai?	igen
Az intézkedés befolyásolja-e az alábbi tényezőket?	
☐ Családok jólléte ☐ Demográfia ☐ Háztartások jövedelme, szegénység kockázata ☐ Szülő nők egészségügyi helyzete ☐ Gyermek, fiatalok egészséges fejlődése ☐ Fogyatékkal élők hozzáférési lehetőségei ☐ Kulturális örökség ápolása	
☐ Szociális ellátásokhoz való hozzáférés ☐ Nyugdíjas korúak jólléte ☐ (Szak)oktatáshoz és képzéshez való hozzáférés ☐ Egyéb:	<i>Kérjük, itt fejtse ki az egyéb tényezőket!</i>

Kép forrása: saját szerkesztés.

Szintén a gyakorlat világított rá magának a hatásvizsgálati lapnak egy másik hátrányára, mely kiküszöbölése szükséges annak újabb verzióján. Előfordulhat ugyanis, hogy bár megtörténik az érintett csoportok összegyűjtése, az intézkedés úgy hat rájuk, hogy **nem javítja és nem is rontja érdemben** az ő helyzetüket. Erre az eshetőségre szolgálna egy harmadik oszlop, melyben ennek a **semleges hatásnak a jelzése** történhetne meg.

TÉTELES HATÁSVIZSGÁLATI LAPOK					
Érintett csoportok					
	Csoport megnevezése	Csoport mérete (fő)	Előny	Hátrány	Semleges
1.			☐	☐	☐
2.			☐	☐	☐
3.			☐	☐	☐
4.			☐	☐	☐
5.			☐	☐	☐

Kép forrása: saját szerkesztés.

A legjelentősebb társadalmi hatások összefoglalására a *Főlap* vonatkozó része szolgál.

II. LEGFŐBB TÁRSADALMI HATÁSOK			
1. Érintett csoportok			
	Csoport megnevezése	Csoport mérete (fő)	Előny - Hátrány
1.	0	0	☐ ☐
2.	0	0	☐ ☐
3.	0	0	☐ ☐
2. Hatások összefoglalója			
<i>Kérjük, foglalja össze röviden az intézkedés legfőbb társadalmi hatásait! (max. 8 mondat)</i>			

Kép forrása: saját szerkesztés.

Előnyök	Hátrányok	Fejlesztési lehetőségek
<p>Számos releváns indikátort tartalmaz az ÁROP módszertan.</p> <p>A társadalmi hatások vizsgálata külön, a tételes hatásvizsgálati lapok között is megjelenik.</p> <p>A hatásvizsgálati lap tartalmaz egy hátrányok kiküszöbölésére vonatkozó részt, mely az esetlegesen felmerülő negatív hatások kompenzálására szolgáló intézkedéseket foglalja össze.</p> <p>Az érintett csoportok meghatározására vonatkozó módszertani rész maradéktalanul használható.</p>	<p>A társadalmi hatásvizsgálat lépéseinek leírása kisebb módosításra szorul.</p> <p>A társadalmi hatások vizsgálata a hatásvizsgálati lapon kissé általános, több vizsgálandó szempontot vethetne fel.</p> <p>A 2011-es módszertani útmutató szövegéhez képest számos aktualizálás szükséges.</p>	<p>Az EU Better regulation toolbox-ában foglalt elvek és vizsgálati szempontok beemelése.</p> <p>A Better regulation toolbox-nak megfelelően a kapcsolódó fenntartható fejlődési célok feltüntetése, az azokhoz kapcsolódó indikátorok alkalmazása.</p> <p>Nemzetközi jó gyakorlatok átvétele, a szlovák példára a jogszabálytervezetek társadalmi hatásvizsgálata során a családok védelméről, illetve a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvénnyel való összhang vizsgálata.</p> <p>A hatásvizsgálati lap kitöltőjét segítő orientáló kérdések megadása.</p>

Előnyök	Hátrányok	Fejlesztési lehetőségek
		<p>Az indikátorok listájának kibővítése, a Better regulation toolbox-ban lévő releváns indikátorlistával.</p> <p>A hatásvizsgálati lap kitöltési gyakorlatának alapján annak módosítása két pontban:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az érintett csoportokra gyakorolt hatásoknál előnyök/hátrányok kiegészítése egy 3., semleges cellával és • a társadalmi hatások keretében vizsgálandó szempontok checklist-szerű feltüntetése.

3. Háttér adatok a társadalmi hatásvizsgálat kapcsán – vizsgálandó kérdések és indikátorok

3.1. Orientáló kérdések

A vizsgálandó kérdések listájának összeállításakor két szempont volt mérvadó:

- a módszertani útmutató feleljen meg az EU Better regulation toolbox-ában megjelent elveknek, területeknek, illetve szempontoknak, és
- a nemzetközi kitekintés tanulsága alapján engedjen teret a **magyar stratégiai prioritások** érvényesülésének.

A toolbox nem tartalmaz külön, szociális szférára vonatkozó részt. Az ebbe a körbe vonható elemeket egyrészt a foglalkoztatás, munkakörülmények, jövedelemelosztás, szociális védelem és társadalmi befogadás pontban, másrészt az oktatás és képzés, kultúra és ifjúság fejezetben taglalja. A foglalkoztatásra és munkakörülményekre gyakorolt hatások a módszertani útmutató külön fejezetében kerülnek tárgyalásra.

A társadalmi hatások vizsgálatát akkor szükséges elvégezni, ha a jogszabályalkotással érintett intézkedés kapcsolódik bármely szociális jellegű kérdéshez, különös tekintettel az alább felsorolt csoportba tartozókra.

3.1.1. Család, demográfia

- *Az intézkedés megfelel a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvényben foglalt elveknek?*
- *Az intézkedés megfelel a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben foglalt elveknek?*
- *Az intézkedés hatással van a várandós nők, szülő nők egészségének megőrzésére és/vagy anyagi helyzetére, körülményeire?*
- *Az intézkedés befolyásolja a gyermeket nevelő családok életkörülményeit?*

- *Az intézkedés hatással lehet a születésszám alakulására?*
- *Az intézkedés hozzájárul a gyermeket nevelő és nem nevelő családok közötti jövedelmi különbségek mérsékléséhez?*
- *Az intézkedés hozzájárul a gyermeket nevelő családok otthonteremtésének elősegítéséhez?*
- *Az intézkedés elősegíti a gyermekek és fiatalok egészséges fejlődéséhez való hozzáférést?*

3.1.2. Szegénység, gyermekszegénység

- *Az intézkedés hatással van a fiatal felnőttek jóllétére, elhelyezkedési lehetőségeire?*
- *Hatással van az intézkedés a foglalkoztatáshoz kapcsolódó szociális ellátásokhoz való hozzáférésre?*
- *Az intézkedés javítja a nyugdíjas korú lakosság jóllétét?*
- *Befolyásolja az intézkedés az emberek/háztartások jövedelmét és a szegénység kockázatát?*
- *Hatással lehet az intézkedés a jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentésére?*
- *Befolyásolja az intézkedés az alapvető javakhoz és alapvető fontosságú termékekhez való hozzáférést és azok minőségét?*
- *Hatással van az intézkedés a gyermekszegénység csökkentésére?*

3.1.3. Fogyatékkal élők, hátrányos helyzetűek

- *Figyelembe veszi az intézkedés a fogyatékkal élők kulturális és kreatív tevékenységeikhez való hozzáférési és részvételi lehetőségeit?*
- *Figyelembe veszi az intézkedés a fogyatékkal élő tanulók befogadását és hozzáférhetőségét?*
- *Az intézkedés kellőképpen figyelembe vette a hátrányos helyzetű és/vagy fogyatékkal élő fiatalok speciális szükségleteit?*

3.1.4. Oktatás, kultúra

- *Befolyásolja az intézkedés az oktatáshoz, szakoktatáshoz és -képzéshez, valamint a karrierépítéshez/tanácsadáshoz való hozzáférést? Hogyan érinti ez a különböző társadalmi csoportokat? Különös tekintettel a hátrányos helyzetű tanulók vagy a távoli és vidéki területekről származó tanulók számára, akik nem rendelkeznek megfelelő hozzáféréssel a digitális infrastruktúrához és korlátozott hozzáférésük van a minőségi oktatási intézményekhez.*
- *Hatással van-e az intézkedés az oktatási eredményekre, különösen a hátrányos helyzetű tanulók esetében?*
- *Hozzájárul az intézkedés az állampolgári és interkulturális kompetenciák fejlesztéséhez?*
- *Az intézkedésnek van hatása a munkaerőpiac és az oktatás közötti folytonosság megteremtése tekintetében?*
- *Van hatása az intézkedésnek a kulturális örökségünkre, annak ápolására?*
- *Az intézkedésnek van hatása a különböző kulturális és kreatív ágazatokra nézve?*

3.2. Indikátorok

3.2.1. Kapcsolódó EU-s indikátorok – *jövedelemelosztáshoz, szociális védelemhez és társadalmi befogadáshoz kapcsolódó fenntartható fejlődési célok és indikátorok*

- A szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett személyek
- A jövedelmi szegénység kockázatának kitett személyek a szociális transzferek után
- Súlyosan anyagilag hátrányos helyzetűek
- A nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők
- A szegénység kockázatának kitett dolgozók aránya
- Saját bevallásuk szerint kielégítetlen egészségügyi ellátási szükséglet
- Felnőttek részvétele a tanulásban
- Nemek közötti bérszakadék kiigazítatlan formában
- Nemek közötti foglalkoztatási különbség
- Gondozási feladatok miatt inaktív népesség nemek szerint
- A háztartásban sem fürdőkáddal, sem zuhanyzóval, sem belső öblítéses WC-vel nem rendelkező lakosság száma
- Háztartások végső energiafogyasztása egy főre vetítve
- Az otthonát megfelelően melegen tartani képtelen népesség
- Nem foglalkoztatott, nem tanuló és nem képzett fiatalok
- Hosszú távú munkanélküliségi ráta
- Munkahelyi balesetben elhunytak száma
- Vásárlóerővel kiigazított egy főre jutó GDP
- A háztartások egy főre jutó kiigazított bruttó rendelkezésre álló jövedelme
- A szegénységi kockázat relatív mediánja
- Jövedelemeloszlás

3.2.2. Kapcsolódó EU-s indikátorok – oktatás, képzés, kultúra

- Az oktatásból és képzésből lemorzsolódók
- Felsőfokú végzettséggel rendelkezők
- A koragyermekkoriban való részvétel
- Alulteljesítés az olvasás, a matematika és a természettudományok terén
- A friss diplomások, pályakezdők foglalkoztatási aránya
- Felnőttek részvétele az oktatásban
- Nem foglalkoztatott, illetve oktatásban és képzésben részt nem vevő fiatalok
- A szociális transzferek után a jövedelmi szegénység kockázatának kitett emberek

3.2.3. ÁROP módszertan szerinti indikátorok – szegénység, gyermekszegénység

- Családtámogatási és gyermekgondozási ellátásokban részesülők száma
- Családi pótlékban részesülő családok száma
- Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő családok száma
- Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesülő családok száma (2014-ig)
- Óvodáztatási támogatásban részesülő családok száma (2014-ig)
- A gyermekjóléti szolgálat gondozási tevékenységében részesülő gyermekek száma (2015-ig)
- Bölcsődét igénybe vevő gyermekek száma
- Bölcsődével, óvodával nem rendelkező települések száma

- Családi napköziben gondozott gyermekek száma (2016-ig)
- Házi gyermekfelügyelet által gondozásban részesült gyermekek száma (2016-ig)
- Átmeneti gondozásban részesülő gyermekek száma
- Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek száma
- Gyermekek elhelyezése gondozási forma (ideiglenes, átmeneti, tartós) és hely szerint (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat, ápolást, gondozást nyújtó intézmény), 2013-ig
- Védelembe vett kiskorúak száma
- Tartós nevelésbe vett kiskorúak száma (2013-ig)
- A korai képességgondozást biztosító működő szolgáltatások száma
- Jövedelmi egyenlőtlenség: a legmagasabb és legalacsonyabb jövedelmi ötödbe (kvintilis) tartozók jövedelmének arányában mérve
- Szegénységi arány
- Súlyos anyagi deprivációban élők aránya
- Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya
- Relatív jövedelmi szegénységi arány
- Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya
- Regisztrált munkanélküliek aránya (területi bontásban)
- Legalább középiskolai érettségivel rendelkezők száma területi bontásban; Központi Statisztikai Hivatal (KSH): a népesség száma legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként

3.2.4. ÁROP szerinti indikátorok – oktatási esélyegyenlőség

- 18-24 éves korosztályban legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya
- Sajátos nevelési igényű (SNI) gyerekek száma

3.2.5. Egyéb indikátorok a demográfiai kérdések vizsgálatához

- népességszám
- átlagéletkor
- öregedési index
- ezer férfira jutó nők száma
- házasságkötések száma
- élveszületések száma
- halálozások száma
- természetes szaporodás, fogyás
- teljes termékenységi arányszám
- befejezett termékenységi (fertilítási) ráta
- születéskori várható átlagos élettartam
- a 20-49 év közötti, 6 éven aluli gyermeket nevelő nők foglalkoztatottsága

3.3. Kapcsolódó fenntartható fejlődési célok

- A szegénység felszámolása (1.)
- Egészség és jólét (3.)
- Minőségi oktatás (4.)
- Nemek közötti egyenlőség (5.)
- Tiszta víz és alapvető köztisztaság (6.)
- Megfizethető és tiszta energia (7.)
- Tisztességes munka és gazdasági növekedés (8.)

- Egyenlőtlenségek csökkentése (10.)
- Fenntartható városok és közösségek (11.)
- Béke, igazság és erős intézmények (16.)

A kapcsolódó fenntartható fejlődési célok szerinti indikátorok magyar viszonyokra szabott változata elérhető a KSH honlapján: <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/>.

II. VERSENYKÉPESSÉG, ADMINISZTRATÍV TERHEK, KÖLTSÉGVETÉS

1. A vállalkozói adminisztratív költségekre gyakorolt hatások vizsgálata

Új jogszabályok meghozataláról szóló, vagy a jelenlegi szabályozási környezet módosítására irányuló kezdeményezések esetén kiemelt fontosságú, hogy a döntés-előkészítés során kellő figyelmet kapjon az intézkedés (előterjesztés) vállalkozói adminisztratív költségekre gyakorolt hatása.

Az Európai Bizottság által kidolgozott és alkalmazott SME test (KKV-teszt) az uniós jogalkotás minőségének javítását célzó „Better regulation” eszközei között az uniós jogalkotási javaslatok kkv-kra gyakorolt lehetséges hatásait elemzi, és az előnyök és hátrányok felméréssel segíti a „gondolkozz kicsiben” elv végrehajtását, valamint az üzleti környezet javítását. A Bizottság az uniós országokat és más uniós intézményeket is ösztönzi a KKV-teszt alkalmazására a politikai döntéshozatali folyamatban. Az uniós hatásvizsgálati követelményekkel összhangban, és a kkv-kat érintő hatások felmérésnek fontosságát kiemelve tartalmazza a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 11. §-a azt az előírást, amely szerint a gazdasági szabályozó rendszer egyes elemeinek módosítása során, valamint a kkv-kat is érintő jogszabály-módosítások előterjesztésében be kell mutatni a tervezett változtatásoknak a kkv-k gazdasági helyzetére gyakorolt hatását.

A kormányzati döntéshozatali folyamat során időben azonosítani kell a vállalkozások adminisztratív terheinek – nyílt vagy bújtatott – növelésével együtt járó (kormányzati vagy kormányzaton kívüli) kezdeményezéseket, amelyeket olyan hatásvizsgálatnak kell alávetni, ami alkalmas a javaslat vállalkozói adminisztratív terhekre gyakorolt hatásainak részletes, tételes és számszerű bemutatására, így képes a nemzetgazdaság versenyképességének megerősítésére, illetve a hazai vállalkozások terheinek mérséklésére.

Az állami szabályozás képes elősegíteni a gazdasági növekedést, ha annak hatására erősödik a piacokon a verseny, vagy a korszerű szabványok terjedésével gyorsul a technológiai haladás (lásd kutatás-fejlesztés), javul a gazdasági szektorok szolgáltatásainak, termékeinek minősége, stb., de előfordul, hogy hátráltatja a gazdaság fejlődését. Kedvezőtlenek lehetnek az állami szabályozások növekedésre gyakorolt hatásai, ha miattuk például az erőforrásokat a magasabb hasznót hajtó tevékenységektől alacsonyabb hatékonyságúak felé kell átcsoportosítani, vagy éppen a túlszabályozás köt le túlzott mértékben erőforrásokat, vagy bátortalanít el beruházási és innovációs szándékokat.

Ennek jó példája, hogy míg az uniós és tagállami jogszabályok elfogadása azzal a céllal történik, hogy a vállalkozások számára komparatív előnyöket biztosítsanak a piacon, az Európai Unió (így Magyarország) területén operáló kkv-k a jogszabályokat számos esetben bonyolultnak és nehézkesnek élik meg, így az adminisztratív terhek erősödhetnek és a piacon túlszabályozás léphet fel, amely a versenyképességet csökkenti.

Az állami túlszabályozást és az adminisztratív terheket az uniós kkv-k legjelentősebb problémájukként érzékelik, így e terhek csökkentése (ezzel párhuzamosan a hazai vállalkozások versenyképességének növelése) elsődleges prioritást élvez.

A szabályozási reformoknak és adminisztratív tehercsökkentésnek a versenyképesség növekedését erősítő hatásai sokféle mechanizmuson keresztül érvényesülnek. A tehercsökkenés hatásai az alábbiak szerint alakulnak.

A közvetlen csatornák esetében az erőforrásokat a szabálynak való megfelelés érdekében elvonják a fő üzleti tevékenységtől az egyszeri alkalmazkodás költségei miatt. A közvetett csatornák a piacra lépési korlátokat, a munkaerő-piaci merevségeket, továbbá az innovációs és emberi erőforrás-felhalmozási ösztönzőket érintik.

A vállalkozások méretéhez kapcsolódó megtakarítások befolyásolhatják a kisebb cégek növekedési hajlandóságát, versenyképességét. A kkv-k terheinek minimalizálása emiatt különösen fontos, mivel a szabályozás költségei gyakran arányosan jobban érintik a kis-és közepes méretű cégeket, mint a nagyvállalatokat, míg a szabályozás előnyei általában egyenletesebben oszlanak meg a különböző méretű vállalatok között. A kkv-k kevésbé részesülnek a méretgazdaságossági előnyökből, emellett nehezebben jutnak tőkéhez, és a tőkeköltségük is gyakran magasabb, mint a nagyobb vállalkozások esetében. Ezenkívül a nehezebb alkupozíció a tőkeerősebb vállalatokkal szemben a kkv-kat tisztességtelen üzleti gyakorlatoknak vagy feltételeknek tehetik ki. Következésképp az egyszerűsített közigazgatási jogszabályok és a csökkentett adminisztratív terhek előnyösek a kkv-k számára.

Az adminisztratív költség és teher fogalma közötti különbség tisztázása fontos a téma áttekintése érdekében:

- Adminisztratív költségnek tekintjük az egyes jogszabályoknak való megfelelés költségeit (ez lehet külső-belső, illetve egyszeri-ismétlődő).
- Adminisztratív teher: az adminisztratív költségek normál üzletmeneten túli része (a normál működés során a vállalkozás elhagyná őket, ha nem írná elő számára valamilyen jogszabály adminisztratív/informatikai kötelezettségként).

Az Európai Tanács már 2007-ben kiemelte, hogy az adminisztratív terhek csökkentése az uniós piac gazdaságának fellendítése szempontjából rendkívül fontos tényező.

A jelenleg hatályos ÁROP módszertan tartalmazza az új intézkedés előnyeinek és hátrányainak mérlegelését előíró részt (egy külön ennek szentelt lapfülön), amelyet továbbra is szükségesnek és indokoltnak tartunk változatlan tartalommal a hatásvizsgálati lapon megjeleníteni, tekintettel arra, hogy annak alkalmazása nem csupán az adott intézkedésben rejlő lehetőségeket és kockázatokat képes feltárni, de egyben elősegítheti a kifejezetten kkv-kra gyakorolt várható hatások pontosabb felmérését, illetve értékelését.

Előnyök, hátrányok, kockázatok összegző bemutatása	
Rövid és hosszú távú előnyök (azok a tényezők, amelyek az adott intézkedés során pozitívként jelentkezhetnek)	Hátrányok (azok a tényezők, amelyek az adott intézkedés során negatív következményekkel járhatnak)
<i>Ha nincsenek értelmezhető előnyök, üresen hagyható.</i>	<i>Ha nincsenek értelmezhető hátrányok, üresen hagyható.</i>
Kockázatok (olyan adottságok, amelyek kockázatot jelenthetnek, csökkenthetik az intézkedés eredményességét)	
Megvalósítás előtt jelentkező kockázatok	Megvalósítás után jelentkező kockázatok
<i>Ha nincsenek értelmezhető kockázatok, üresen hagyható.</i>	<i>Ha nincsenek értelmezhető kockázatok, üresen hagyható.</i>

Kép forrása: Saját szerkesztés

1.1. Beruházásösztönzés és piacszerzés

2014 óta a kormányzati politikában fokozott hangsúlyt kap a hazai vállalatok exportra való termelésének elősegítése és a hazai külgazdasági keretrendszer átalakítása, továbbá beruházásösztönzése. Ennek a nemzetgazdaságilag is fókuszban lévő irányzatnak vezető tárcaja a Külgazdasági és Külügyminisztérium (a továbbiakban: KKM), illetve a vele szoros kapcsolatban lévő HEPA (Magyar Exportfejlesztési Ügynökség), a HIPA (Nemzeti Befektetési Ügynökség), továbbá az EXIM, mely Magyarország hivatalos exporthitel-ügynöksége; az egyetlen, kifejezetten a nemzetközi kereskedelemre, külpiaci terjeszkedésre és befektetésekre, illetve külföldi beruházásokra szakosodott hazai banki, biztosítói szereplő. Ügyfeleinek közel 90 százaléka a kkv-szegmensben működik. A módszertannak kívánatos reflektálnia a hazai vállalkozások potenciális exporthatóságára, mint külpolitikai fókuszra.

1.2. Fejlesztési lehetőségek

- Szükséges olyan indikátor meghatározása, hogy az adott kormányzati intézkedés fejt-e ki közvetlen hatást a kkv-kra.
- A módszertan vizsgálati kategóriái pontosításra kerülhetnek, hiszen pl. a bíróságok nem minősülnek közigazgatási szereplőnek.
- A költségvetési hatások módszertana meghaladhatja az öt éves ciklust, így tisztább képet lehetne kapni az adott intézkedés nemzetgazdaságra gyakorolt közvetett, illetve közvetlen hatásairól.

A fentiek alapján az alábbi következtetések vonhatóak le a hazai vállalkozások versenyképességének megerősítése céljából:

- Fel kell gyorsítani a digitális és a zöld átállást a gazdaságban, illetve tovább kell erősíteni az energiafüggetlenséget, és le kell csökkenteni a villamos energia importját.
- Nagyobb ütemben kell átállni az IPAR 4.0 technológiáira, növelve a hazai ipar teljesítményét, a termelés hatékonyságát, a felhasznált technológia színvonalát, tovább erősítve a magyar high-tech gyártást.
- Erőteljesen fokozni kell a kkv-szektor hatékonyságát és termelékenységét, amelynek érdekében meg kell erősíteni és fejleszteni kell a hazai kkv-k beszállítói láncokban betöltött szerepét. Emellett el kell érni, hogy minél több hazai kkv lépjen ki az exportpiacra.
- Az extenzív gazdasági növekedést egyre inkább fel kell váltsa az intenzív gazdasági növekedés, ennek érdekében jelentősen bővíteni kell a tudásalapú gazdaságot, a vállalkozások K+F+I tevékenységét.

2. A költségvetési hatásvizsgálat módszertana

A költségvetés kapcsán kidolgozott hatásvizsgálat alatt elsődleges szempont annak figyelembevétele, hogy az adott jogi szabályozás megvalósítása mekkora többlet terhet/bevételt, illetve megtakarítást jelentene az állami költségvetésnek rövid- és középtávon.

A költségvetési hatásvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a tervezett szabályozás megvalósítható-e a költségvetésből. A hatásvizsgálat során nem megfelelően jelzett várható költségvetési hatások ugyanis megnehezítik a költségvetési tervezést és a végrehajtást.

Előfordulhat, hogy az aktuális költségvetési előirányzat már magában foglalja a tervezett intézkedés hatásait, aminek összegét a hatásvizsgálat során így már csak pontosítani szükséges.

Emellett lehetséges, hogy az még nem tartalmazza, ilyen esetben egy kapcsolódó intézkedéssel kell fedezetet teremteni számára. Fentiekre való tekintettel a számításokban ezért célszerű bemutatni **a vonatkozó költségvetési sor várható alakulását a vizsgált időhorizonton.**

Az ilyen esetben figyelembe vett 4-5 éves ciklust egyrészt a parlamenti választások indokolják, hisz a felálló új kormány számos helyen módosíthatja a költségvetést. Emellett azonban szükséges figyelembe venni hosszabb távú időintervallumot is, mivel számos esetben a tervezett jogszabály-változás elsődlegesen többletkiadást jelent a költségvetés számára, középtávon ugyanakkor már számszerűsíthetővé válhatnak az intézkedés gazdasági, társadalmi, egészségügyi, környezeti stb. hatásaiból fakadó **közvetett költségvetési hatások** is, amelyek sokszor ellensúlyozzák **a rövidtávú költségvetési terheket. Az előterjesztés jellegétől függően így tehát javasolt a hosszabb távú kitekintés is.**

A költségvetési hatások vizsgálata, az egyenlegrontó és -javító tényezők feltárása adott esetben hosszabb előkészítést is igényelhet, az intézkedés jellegétől függően. Mind a közvetlen, mind a közvetett hatások számbavételéhez nagy mennyiségű adat szükséges. Az ÁROP módszertan ezeket egyrészt szinte minden intézkedés esetében felmerülő ún. alapadatokra (pl. makrogazdasági mutatók), másrészt szaktárcánként és szakterületenként, előterjesztésenként eltérő adattípusokra osztja.

A visszakövethetőség okán kiemelten fontos az adatok forrásának rögzítése, gyűjtésük módszere. Ajánlott központi adatbázisok, hivatalos statisztikák használata, a minőség és a megalapozott döntéshozatal biztosítása érdekében. Ebben **a szaktárcák segítségére lehet a KSH, mivel a hatásvizsgálat elkészítéséhez a tárcák jogosultak adatigénylésre.**

2.1. Kitöltési segédlet a hatásvizsgálati lap Költségvetés lapfüléhez

A költségvetési hatások részletezésére a hatásvizsgálati lapon külön lapfül szolgál, mely a korábbi módszertan logikáját követve három fő részből áll.

A korábbihoz képest a kitöltési gyakorlatot és a visszajelzéseket figyelembe véve két módosítást eszközöltünk:

- az összegek jelenértéken való számításának kivételét, és
- „Az intézkedés elmaradásának hatásai” sor kiegészítését a pontosítás érdekében „Az intézkedés elmaradásának költségvetési és egyéb hatásai”-ra.

Ahogy az már a fentiekben is hangsúlyoztuk, a hatásvizsgálat során nem megfelelően jelzett várható költségvetési hatások nagyban megnehezítik a költségvetési tervezést és a végrehajtást, így kiemelten fontos ezen lapfül részletes és pontos kitöltése, amelyhez az alábbiakban nyújtunk segítséget.

I. Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása

Az egyenlegrontó hatások között a költségvetési kiadásokat növelő, illetve a bevételeket csökkentő, közvetlenül, vagy közvetett módon érvényesülő tételeket kell számításba venni.

A költségvetési lapfül világoskék cellái szolgálnak az adatbevitelre, mely adatokból a sötétkék háttérű, védett (vagyis a hatásvizsgálati lap kitöltői számára nem szerkeszthető) cellákban az előre beírt képletekből generálódnak összegek (összesítve, illetve a minimum és maximum költségeket átlagolva a folyóár tekintetében). A világoskék mezőkbe nemcsak begépeléssel, hanem az esetlegesen beszúrt plusz kiegészítő lapra mutató hivatkozásokkal is megadhatóak adatok.

Az „E” oszlop celláiból a folyó áron kifejezett összegek automatikusan átkerülnek a *FŐLAP III. STABIL KÖLTSÉGVETÉS* táblázatába is, mely nyilvánosan elérhetővé válik a kormányzati honlapon a társadalmi egyeztetés keretében. A hatásvizsgálati lapon az összegeket forintban szükséges megadni. Amennyiben ehhez az előterjesztés jellege miatt árfolyamváltás szükséges, javasoljuk a hatásvizsgálati lap kitöltésének dátumakor (Főlap EF2 cella) érvényes, hivatalos napi Magyar Nemzeti Bank középárfolyamát alapul venni.

Mind az egyenlegrontó, mind az egyenlegjavító hatásokat a tárgyév, illetve az azt követő négy év tekintetében kell kitölteni. Itt hívjuk fel a hatásvizsgálati lapot kitöltő személy figyelmét az évszámok pontos használatára, melyet minden évben szükséges frissíteni. A „B” oszlop 9-12.; 29-32.; illetve 42-45. celláiban ezek képlettel vannak megadva, így elegendő csak az első értéket módosítani a lap kitöltésének dátumához igazítva.

Költségvetési hatások részletező				
Az intézkedés költségvetési egyenlegrontó hatása				
	minimum	maximum	érték folyó áron	
A vizsgált időszakban				0 Ft
Az aktuális évben	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
azonnali	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
későbbi	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
További négy évben	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
2024	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
2025	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
2026	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
2027	0 Ft	0 Ft	0 Ft	

Kép forrása: saját szerkesztés.

A **főbb egyenlegrontó tételek kiválasztása** az előkészítő döntésétől függ, de értelemszerűen ezek összegének a teljes hatás viszonylag nagy hányadát (a teljes bruttó egyenlegrontó hatás legalább 90 százalékát) kell lefednie (pl. személyi költségek, intézményi beruházási kiadások). A gyakoriság a „B” oszlopban megjelölt kiadások felmerülésének darabszámát jelenti, a mennyiség a forintban kifejezett összegét. A folyó áras érték egy származtatott adat, az előbbieket szorzataként számíthatjuk (gyakoriság*mennyiség), így fontos, hogy a gyakorisághoz is kizárólag számot írjon a kitöltő – máskülönben hibás érték fog szerepelni az „E” oszlopban.

- „Jogcíme”: az érintett költségvetési sor jogcíme, pl. személyi juttatások
- „Gyakoriság”: az adott tétel évente hányszor teljesül, pl. 12 (havi ütemezésben, évkezdettől)
- „Mennyiség”: a költségvetési hatás összege alkalmanként, pl. 2000000000 (2 Mrd Ft/hó)
- „Időpont”: a költségvetési hatás teljesülésének időpontja, pénzforgalmi szemléletben, pl. 2023. 02. – 2024. 02. hó

Az egyéb megjegyzésekhez bármilyen, a költségvetési hatásvizsgálat szempontjából releváns kiegészítő információ írható. Amennyiben nem merülnek fel ilyenek, a rubrika üresen hagyható.

A főbb egyenlegrontó tételek listája					
	Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
1.				0 Ft	
2.				0 Ft	
3.				0 Ft	
4.				0 Ft	
n.				0 Ft	
Egyéb megjegyzések					

Kép forrása: saját szerkesztés.

Fel kell sorolni azt is, hogy mi biztosítja az **intézkedés** megvalósításának (**egyenlegrontó hatásának**) fedezetét a költségvetésben. A számításba vett fedezet részletes leírása az egyesített C és D oszlopokban történik.

Rövid magyarázat a hatásvizsgálati lap által felkínált kategóriákhoz:

- „Átcsoportosítás más kiadási előirányzatról”: az adott évi elfogadott költségvetésben szereplő melyik előirányzatról történik az átcsoportosítás
- „Bevételi előirányzat terhére”: milyen, az elfogadott költségvetésben szereplő, kifejezetten erre a célra elkülönített előirányzat, pl. EU-támogatások terhére
- „Bevételnövelő intézkedés”: milyen reális bevételi többlettel járó intézkedéssel kapcsolják össze az egyébként költségvetési egyenlegrontó hatású intézkedést
- „Egyéb egyenlegjavító intézkedések”: milyen reális kiadáscsökkenéssel járó intézkedéssel kapcsolják össze az egyébként költségvetési egyenlegrontó hatású intézkedést

Az intézkedés egyenlegrontó hatásának fedezete a költségvetésben			
A vizsgált időszakban		0 Ft	
Az aktuális évben		0 Ft	
Átcsoportosítás más kiadási előirányzatról		0 Ft	
Bevételi előirányzat terhére (pl. EU-támogatások)		0 Ft	
Bevételnövelő intézkedés		0 Ft	
Egyéb egyenlegjavító intézkedések		0 Ft	
További négy évben		0 Ft	
2024		0 Ft	
2025		0 Ft	
2026		0 Ft	
2027		0 Ft	
Egyéb megjegyzések			

Kép forrása: saját szerkesztés.

II. Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása

Az egyenlegjavító hatások között a **költségvetési kiadásokat csökkentő**, illetve a **bevételeket növelő**, közvetlenül, vagy közvetett módon érvényesülő tételeket kell számításba venni.

A korábbi gyakorlattól eltérően az egyenlegjavító tételeknél is mellőzzük az összegek jelenértéken történő szerepeltetését.

Az intézkedés költségvetési egyenlegjavító hatása					
		minimum	maximum	érték folyó áron	
A vizsgált időszakban				0 Ft	
Az aktuális évben		0 Ft	0 Ft	0 Ft	
	azonnali	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
	későbbi	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
További négy évben		0 Ft	0 Ft	0 Ft	
	2024	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
	2025	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
	2026	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
	2027	0 Ft	0 Ft	0 Ft	
A főbb egyenlegjavító tételek listája					
	Jogcíme	Gyakoriság	Mennyiség	Érték folyó áron	Időpont
1.				0 Ft	
2.				0 Ft	
3.				0 Ft	
4.				0 Ft	
n.				0 Ft	
Az intézkedés egyenlegjavító hatásának figyelembevétele a költségvetésben					
Az éves költségvetés már számolt az intézkedés egyenlegnövelő hatásával?				nem	
Az éves költségvetésben szereplő összeg				0 Ft	

Kép forrása: saját szerkesztés.

Az intézkedés egyenlegnövelő hatásánál azt is figyelembe kell venni, hogy ez **szerepel-e már az elfogadott költségvetésben**, és ha igen, milyen összeggel. Az éves költségvetésben szereplő összeg a már elfogadott költségvetésben meglévő, kifejezetten ehhez az intézkedéshez kapcsolódó előirányzatot jelenti.

Magyarázat az egyenlegrontó és -javító hatások celláihoz

Sorok:

- Aktuális év: a szabályozás hatálybalépésének éve
 - **Azonnali:** a szabályozás hatálybalépésének időpontjában felmerülő, azzal ok-okozati relációban lévő hatás
 - **egyenlegrontó pl.:** az állami költségvetést terhelő beruházási költség
 - **egyenlegjavító pl.:** az állami költségvetést terhelő beruházási költség csökkenése egy korábban már elfogadott fejlesztési terv elhalasztása vagy végleges elvetése esetén
 - **Későbbi:** olyan hatás, amely a szabályozás hatálybalépésének időpontját követően merül fel és azzal ok-okozati összefüggésben van (az azt követő 4 évben)
 - **egyenlegrontó pl.:** az állami költségvetést terhelő működési költség
 - **egyenlegjavító pl.:** az állami költségvetést terhelő működési költség megtakarítása az adott beruházás elmaradása esetén
- További négy év: a szabályozás hatálybalépésének évét követően

Oszlopok:

- Minimum, maximum: amennyiben a pontos érték nem határozható meg, akkor a lehetséges alsó és felső értéken kell **becslést** adni. Az „érték folyó áron” cella ezek átlagát fogja tartalmazni.
- Ha a pontos érték ismert, akkor a minimum és a maximum **megegyezik** egymással. Ebben az esetben a folyó áras érték is ugyanezt a számot fogja tartalmazni.

III. Egyéb hatások, javaslatok

Az intézkedés elmaradásának költségvetési és egyéb hatásai	
Becsült költség cselekvés/beavatkozás hiánya esetén	0 Ft

Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók			
Felvázolásra kerültek-e egyéb opciók az intézkedés megvalósításával kapcsolatban?			igen
Felvázolt opciók	1. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)	
		Miért került elvetésre (max. 8 mondat)	
		Becsült egyenleg	0 Ft
	2. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)	
		Miért került elvetésre (max. 8 mondat)	
		Becsült egyenleg	0 Ft
	3. számú opció tartalma, költségei	Tartalom (max. 8 mondat)	
		Miért került elvetésre (max. 8 mondat)	
		Becsült egyenleg	0 Ft

Kép forrása: saját szerkesztés.

Az intézkedés elmaradásának költségvetési és egyéb hatásai

A hatásvizsgálat nélkülözhetetlen része annak kiszámítása, hogy milyen hatások érnék a költségvetést, ha nem kerülne sor az intézkedésre. Ez az ún. alapváltozat („no policy change”), amelyhez viszonyítva értelmezhető a tervezett intézkedés becsült hatása. A hatásvizsgálati lapon elég egy rövid összefoglalót adni az intézkedés elmaradásának hatásairól. A becsült hatást a rövid összefoglaló mellett a hatásvizsgálati lapon csak egyetlen összegben kell feltüntetni.

Egyéb megvalósítási javaslatok, opciók

A szabályozás előkészítőjének általában van bizonyos mozgástere, hogy adott célt különféle módon érjen el, pl. más időbeli lefutással, az érintettek körének szűkebb-tágabb meghatározásával, az eredményt illetően bizonyos fokú kompromisszumokkal.

A teljes hatásvizsgálat során célszerű alaposan megfontolni a lehetséges megoldások közötti választás előkészítését. A költségvetési hatásvizsgálati lapon elegendő egy rövid összefoglalást adni a felvázolt opciókról. Az egyenlegre gyakorolt hatásbecslést a hatásvizsgálati lapon csak egyetlen összegben kell feltüntetni.

III. FOGLALKOZTATÁSI, MUNKAERŐPIACI HATÁS

1. Az új módszertani vizsgálat kormányzati alapjai

1.1. Alapelvek

A témát illetően Magyarország nemzetgazdasági-stratégiai célkitűzései, érdeke a következő alapelvek mentén fogalmazható meg (lényegében 2010 óta):

„segély” helyett „munka”
munka-alapú társadalom
munka-alapú gazdaság
teljes foglalkoztatottság kiépítése

A munka-alapú gazdaság elve középpontba a munkát helyezi, hiszen aki dolgozik, az Magyarországon meg tud élni. A munka-alapú gazdasági modellre való átállás legfőbb munkaerőpiaci célkitűzése az egymillió új munkahely létrehozása volt.

A szakpolitikai fordulat többet jelentett a foglalkoztatottak számának növelésénél és a munkanélküliség lecsökkentésénél. Az új rendszer a társadalmilag és gazdaságilag is hasznos elfoglaltságra akarta ösztönözni az inaktív embereket, bevonva őket a munkaerőpiacra.

A cél megvalósításának érdekében csökkent a munkát terhelő adók mértéke, mind a munkavállaló, mind a munkáltató esetében. Számos program keretében célzottan forrásokat biztosítottak a vállalkozások számára a munkahelyteremtésre, válságidőszakokban pedig a munkahelymegőrzésre. Célzott beavatkozásokkal segítették az álláskeresők munkába állását. Emellett a **családtámogatási rendszer** bevezetésével segítették a nők családalapítás melletti munkavállalását, a **diákmunka és közfoglalkoztatási rendszerrel** pedig szintén sok gazdaságilag inaktív ember szerzett munkatapasztalatot. Ezeket a beavatkozásokat folyamatosan az aktuális munkaerőpiaci helyzethez szükséges igazítani: a támogatott foglalkoztatás szerepét és helyét úgy kell meghatározni, hogy keresleti többlet és munkaerőhiány esetén ne az elsődleges munkaerőpiactól szívja el a munkaerőt. A Kormány foglalkoztatáspolitikájának eredményeként a csökkenő magyar népességszám és az idősödő társadalom ellenére a gazdaságilag aktívak számát tavaly átlagosan 4,872 millió főre sikerült emelni. A 2010-es átlagos 4,342 millió főhöz képest ez 670 ezer fős növekedés, ennyi inaktív ember lépett be a munkaerőpiacra.

Az **egy millió új állást** a munkaerőpiacra újonnan belépő több százezer ember és a korábban munkanélküli emberek töltötték be. Ennek köszönhetően a munkanélküliségi ráta a 2010-es 11,3 százalékos csúcsponttól 3,4-4 százalék közötti sávba mérséklődött.

Mindemellett a munkaadóknak szükséges lenne biztosítani a **foglalkoztatottak szűrési programokban való részvételét** (ezért az intézkedések egészségügyi hatásait is vizsgálni szükséges), a megfelelő fizikai és szellemi kondíció fenntartása érdekében, amely már HR kérdés is.

Felmerül **olyan munkaerőpiaci adatbázis létrehozásának szükségessége**, amely bemutatja területi szinten a munkanélküliség és a bérek alakulását, valamint az „ingázásra” vonatkozó adatokat, azaz az adott élőmunka helyzetét és hiányát.

1.2. Aktuális kérdések

1.2.1. Bérezés, minimálbér

Visszatérő alapkérdés a minimálbér emelésének szükségessége, viszont 2024 októberétől szükséges az uniós minimálbér bevezetése, azonban gyakorlatilag csak javaslatokat fogalmaz meg az uniós szabályozás, mivel a bérpolitika tagállami hatáskör.

1.2.2. Digitalizáció

Fontos felvetés a digitalizáció térnyerésével az élőmunka szükségességének visszaszorulása miatti aggodalom is, lehet-e számítani létszámleépítésekre, a szakképzés, vállalati képzés lehetővé teszi-e a munkavállalók átképzését a megfelelő ütemben, a munkavállalók rendelkeznek-e a megfelelő digitális kompetenciával.

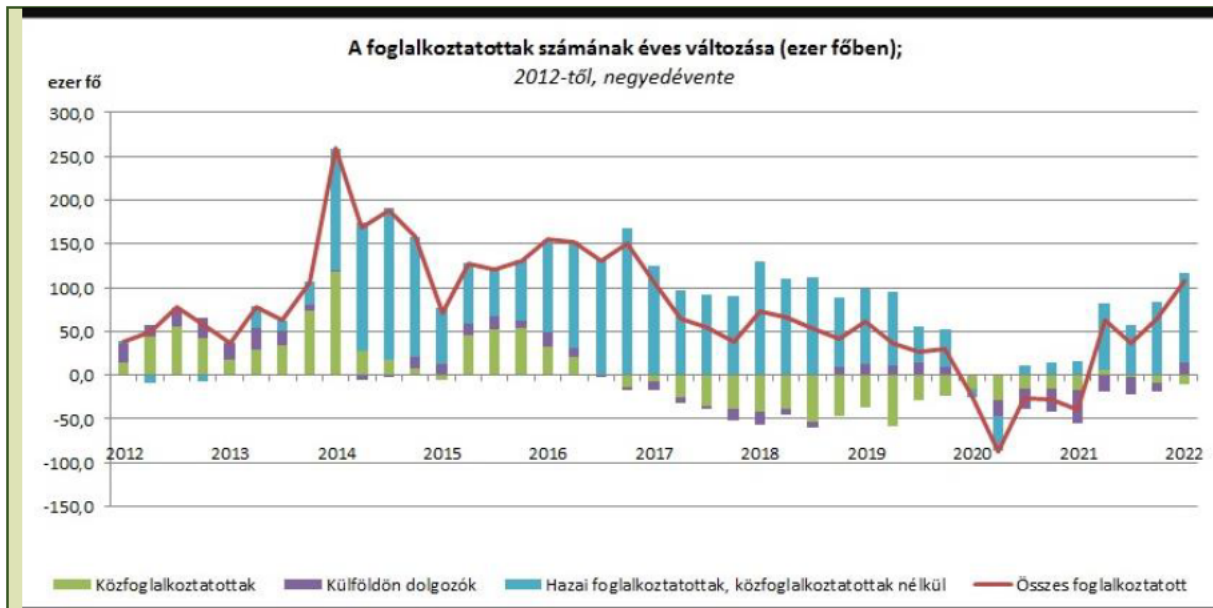
A magasabb képzettségű IKT szakemberek a digitalizáció egyik legfontosabb alapkövei. Magyarországon ezen munkavállalók 2021-ben az EU-s átlagtól (4,5%) némileg elmaradva az összes foglalkoztatott 3,9%-át tették ki. Ezzel ugyan hazánk megelőzte többek között Spanyolországot, Olaszországot és Lengyelországot is, de az Egyesült Államokhoz és a távolkeleti országokhoz képest gyakorlatilag valamennyi európai ország lemaradása nagy ezen mutatót tekintve.

1.2.3. Demográfiai kérdések vizsgálata

Az „ingázás” jelenségét elsősorban a munkahelyek hiánya adja, ezért **területfejlesztési szempontból kiemelt kérdés az ipar megfelelő területekre történő telepítése**. A kistelepülések vonzerejét a munkahely, a gyermeknevelés infrastruktúrája, a szórakozási és kulturális lehetőségek határozzák meg.

A közfoglalkoztatás hozzájárul-e a foglalkoztatás növekedéséhez?

A Központi Statisztikai Hivatal Munkaerő-felmérésének adatai segítségével vizsgálható, hogy a foglalkoztatottak számának egy év alatt bekövetkező változása mekkora arányban köszönhető a közfoglalkoztatásnak.

A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként, havonta. Központi Statisztikai Hivatal. Kép forrása: https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0097.html (utolsó letöltés dátuma: 2023. szeptember 13.)

A Gazdaságfejlesztési Minisztérium sajtóközleménye alapján a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat legfrissebb adatai szerint továbbra is **rendkívül alacsony a regisztrált álláskeresők száma Magyarországon**. Az év hetedik hónapjában 227 341 fő szerepelt a nyilvántartásban, azaz 2010 elejéhez képest már több mint 430 ezerrel csökkent a regisztrált álláskeresők létszáma.

A foglalkoztatáspolitikában ez az elmúlt három évtized második legjobb adata, tavaly júliushoz képest újabb 3 ezer fővel csökkent a regiszterben lévők száma.

A kormány 2010 óta a teljes foglalkoztatás elérésén és a munkaalapú gazdaság kiépítésén dolgozik. Magyarországon 2010-hez képest 822 ezer fővel emelkedett a foglalkoztatottak létszáma 2022-re. A növekedés 2023-ban is folytatódott, számuk egyre inkább megközelíti a 4,8 milliót.

Szükséges hangsúlyozni, hogy a munkahelymegtartó programok mellett a kormány az új munkahelyek létrehozását is segíti, és fontosnak tartja, hogy **megtalálja és támogassa azokat a kkv-kat**, amelyek képesek a nagy multinacionális cégek beszállítójává válni.

A kkv-k a foglalkoztatottak kétharmadának adnak munkát, így az induló vállalkozások programjai érdemben járulhatnak hozzá a munkahelyek védelméhez, a foglalkoztatás bővítéséhez.

Az ÁROP módszertanból elfogadható	Az ÁROP módszertan módosítása	A módosítás lényege
A foglalkoztatottság csökkenése/növekedése (irány) és mértéke (hány fővel) továbbra is fenntartandó kérdés.		A növekedési irány választ ad arra is, hogy munkahely megtartására vagy munkahely megteremtésére irányul az intézkedés?
Mely foglalkoztatási csoport érintett: továbbra is fenntartandó kérdés.	Kiegészítés szükséges.	Az „egyéb” kategória bővítése javasolt példával: - támogatott foglalkoztatottak, szociális és gazdasági (munkaerő-kereslettel összefüggő) aspektusok - vendégmunkások
Melyik szférát érinti? közszféra/versenyszféra	Amennyiben a versenyzférán belül meghatározható a terület, szektor, ezzel kiegészítendő.	Amennyiben versenyszféra, úgy ipar, kereskedelem, szolgáltatás? Ez különösen a nagy munkaerő/humántőke igényű, vagy speciális képzettséget jelentő szektoroknál nyújt információt, lásd IT-szektor. Ez a HR felkészülést is segíti, kommunikációs szempontból is lényeges.
A területi megoszlásra/koncentrációra vonatkozó kérdés továbbra is fenntartandó.	Kiegészítés szükséges.	A demográfiai szempont miatt (ingázás, kisebb települések) nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a kérdésfeltevés.
A kérdésfeltevés, hogy milyen más, illetve mire vonatkozó más alternatíva merülhet fel, további magyarázatra szorul.	Kiegészítés szükséges.	Például: részmunkaidős program
Új kérdés: Az intézkedés érinti-e a bérezést?		Ez eddig konkrét kérdésként nem merült fel, legfeljebb az érintett gazdasági csoportok gazdasági helyzetének változása kapcsán lehetett választ adni. lsd. ÁROP Excel: „Társadalmi, gazdasági hatás” lapfűl D9 cella (igen/nem választ lehet adni).

2. Az Európai Bizottság Better regulation toolbox-ának kérdései

Nem vitatható, hogy a hazai versenyképesség egyik tényezője a működő munkaerőpiac, amely, ha jól funkcionál azokban a szektorokban, ahol nagy a képzett munkaerő igénye, megoldást nyújt, ugyanakkor ideális esetben a gazdaság hajtóerejét akkor képezheti, ha a kevesebb munkaerőt felszívó kis-és közepes méretű vállalkozások számára is lehetőséget teremt versenyképességük növelésére.

Az egyes szakpolitikai intézkedéseket alátámasztó hatásvizsgálati mechanizmusra fókuszálva figyelembe kell venni, hogy a munkaerő-piaci, foglalkoztatási hatások kapcsán mit vizsgál az EU. Idevágó acquis híján az Európai Bizottság Better regulation toolbox általános kérdéseit sorolhatjuk fel, amely szintén a szociális dimenzió, az egyént érintő munkajogi szabályok és a kollektív szabályok, társadalmi párbeszéd, valamint a munkáltatók HR tevékenységét is támogató intézkedések mentén felépülő kérdéssor.

2.2. A foglalkoztatás szintjére gyakorolt hatásokkal kapcsolatos kérdések

- *Milyen mértékben jönnek létre vagy szűnnek meg új munkahelyek?*
- *Létrejöttek vagy megszűntek-e közvetlen munkahelyek bizonyos ágazatokban, szakmákban, képzésekben, régiókban?*
- *Milyen konkrét társadalmi csoportok érintettek?*
- *Vannak-e olyan tényezők, amelyek megakadályozzák vagy fokozzák a munkahelyteremtés lehetőségét, vagy fokozzák a munkahelyek megszűnésének megakadályozását? (pl. hiányoznak megállapodások az adott ágazaton belül a képzések elismerésére vonatkozóan)*
- *Milyen mértékben befolyásolja az intézkedés a munkavállalók/érintett csoportok munkavállalási hajlandóságát (azaz munkaerő-kínálatot munkaerő-piaci részvételen vagy munkaerő-piaci mobilitáson keresztül)?*
- *Az intézkedés befolyásolja-e közvetlenül vagy közvetve a munkahelyek védelmét?*

2.3. A munkakörülményekre gyakorolt hatásokkal kapcsolatos kérdések

- *Befolyásolja-e az intézkedés a bérek szintjét, a munkáltatói, munkavállalói költségeket és/vagy a bér-megállapítási mechanizmusokat?*
- *Befolyásolja-e az intézkedés a be nem jelentett munkavégzés kockázatát?*
- *Befolyásolja-e az intézkedés a munkahelyi egészségügyi- és biztonsági előírásokat?*
- *Az intézkedés hatással van a munkaadók és munkavállalók közötti párbeszédre, érint kollektív jogokat?*
- *Befolyásolja-e az intézkedés a szakoktatáshoz és -képzéshez, valamint a karrierépítéshez/tanácsadáshoz való hozzáférést? Hogyan érinti az intézkedés a különböző társadalmi csoportokat?*
- *Az intézkedés hozzájárul vagy veszélyezteti az uniós szintű munkaügyi normák hatékony érvényesülését?*

IV. VÉDELEM ÉS BIZTONSÁG

1. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája

Az új kihívások alapja a formálódó, többpólusú világrend, a nemzetközi szereplők kapcsolatait befolyásoló szabályok átalakítására való törekvés, a biztonsági kihívások változó arculata, továbbá az olyan globális kihívások, mint a klíma- és a demográfiai változások felgyorsulása, az ezzel szorosan összefüggő illegális és tömeges migráció, a természeti erőforrások kimerítése, végül pedig a technológiai forradalom társadalomformáló hatásai. Mindez a biztonsági kihívások komplex szemléletének alkalmazását teszi szükségessé, amelynek folyamányaként a korábbi ágazat-centrikus válságkezelési szemléletet a védelmi és biztonsági reform által meghatározott összkormányzati szemléletmódra áttérés követi le.

A biztonságunkat befolyásoló folyamatok egyik leginkább meghatározó jellemzője, hogy kialakulásuk, fejlődésük és hatásuk nehezen jelezhető előre és ez növekvő bizonytalanságot eredményez. A változékony kihívásokra adott válaszaink középpontjában ezért Magyarország értékeinek, adottságainak és prioritásainak szilárd rendszere kell, hogy álljon, amelynek egyik **meghatározó eleme a nemzetgazdaság, azon belül is a védelmi ipar fejlesztése**. Így a hazánk biztonságát befolyásoló globális, európai és nemzeti kihívásokra adott válaszaink kiindulópontja minden esetben Magyarország és a magyar nemzet.

Elköteleztünk vagyunk az iránt, hogy 2030-ra hazánk Európa öt, illetve a világ tíz legbiztonságosabb országának egyike legyen, egyfelől az ország magas szintű közbiztonságának fenntartása, másfelől egy regionális szinten meghatározó, **korszerű haderő felépítése** révén, amely az **exportképes hazai védelmi iparra támaszkodik**. A haderő ütemes fejlesztése tovább bővíti annak lehetőségeit, hogy megvédjük alapvető értékeinket és érdekeinket valamint **az euroatlanti biztonság aktív és hiteles hozzájárulói maradjunk a jövőben is**. Ennek eszközeként, a reziliencia-követelmények teljesítése érdekében kiépítésre került a védelmi és biztonsági szervezetrendszer, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a közigazgatás együttműködésének rendszere.

A sikeres Magyarország alapköveit a jelenben rakjuk le, de a jövőben is fontos a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása, amelynek **gazdasági alapját hazánk nemzetközi versenyképességének fokozása, a védelmi szektorban pedig az ipari kapacitások kiépítése és fejlesztése képezi**.

Magyarország egy sikeres és a tagállamok szuverenitását tiszteletben tartó, azok egyöntetű támogatását bíró Európai Unióban (EU) hisz, amely egyaránt elősegíti az európai és nemzeti közösségek fejlődését, **a kontinens globális versenyképességének javulását** és a közös kihívások elleni védekezés hatékonyságát.

Országunk méretének, nemzetgazdaságunk teljesítményének, valamint védelmi képességeinek globális, európai vagy regionális összehasonlítása egyaránt rávilágít arra, hogy az alapvető biztonsági kihívásokra elsősorban nemzetközi együttműködés keretében, szövetségi rendszer tagjaként, egyben nemzeti érdekeinket tükrözve és nemzeti értékeinknek megfelelően találhatunk megfelelő választ.

Az elmúlt időszak erőfeszítéseinek köszönhetően **három pilléren nyugvó integrált határvédelmi képességgel** rendelkezünk, amelynek része a fizikai határzár mellett a hatékony fellépést biztosító szabályozási környezet, valamint a határvédelemhez szükséges létszámú és képzettségű, korszerű felszereléssel ellátott személyi állomány.

A Magyar Honvédség hazánk szuverenitása és területi integritása szavatolásának alapvető intézménye, nemzetközi szerepvállalásait tekintve a külpolitika megvalósításának egyik fontos eszköze. A Magyar Honvédség elkötelezett a haza védelme iránt és aktívan hozzájárul a transzatlanti, valamint az európai biztonság erősítéséhez.

A rövid figyelmeztetési időn belül **reagáló kész**, békeidőben hiteles **elrettentő erő**, válsághelyzetben vagy az Észak-atlanti Szerződés (NATO) 5. cikke szerinti művelet esetén **hatékony védelmet és segítségnyújtást kifejteni képes haderő** alapjai a **Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programmal** kerültek megteremtésre. Az átfogó haderő-átalakítás eredményeként, a NATO vonatkozó irányelvével összhangban – 2024-től – a bruttó hazai össztermék évi legalább 2%-ának felhasználása nyomán kialakításra kerül a hazánk nemzetközi kötelezettségei és nemzeti feladatai érdekében szükséges, regionális szinten is meghatározó haderőképesség.

A Zrínyi 2026 program leszögezi, hogy a haderőfejlesztési célok megvalósulását a hazai védelmi ipar fejlesztésével fogja elérni. A hazai védelmi ipari ágazat fejlettsége messze elmarad az elvárt szinttől, egyes tevékenységek teljesen megszűntek. **A jelenlegi biztonsági kihívásoknak való megfelelés, a korszerű hadviselés ugyanakkor komplex és költséges fegyverrendszereket igényel, amely a hazai védelmi ipar fejlesztését teszi szükségessé. Ehhez a Magyarországra települt modern (civil) termelési és kutatás-fejlesztési bázis valamint a rendelkezésre álló szakképzett munkaerő hasznosítható.**

Hazánk a világ gazdaságba és különösen **az európai értékteremtési láncolatba mélyen integrálódott ország.** Ez az előny, amelyet a globális és európai konjunktúra tett lehetővé, azonban sebezhetőséget is jelent, egy hirtelen bekövetkező gazdasági válság vagy a globális dekonjunktúra esetén. Természeti erőforrásaink korlátozottak, **külső tőkebefektetési szükségletünk és importfüggőségünk magas, a magyar gazdaságban az export meghatározó.**

Magyarország pénzügyi sebezhetősége az utóbbi években számottevően csökkent, a nemzetközi pénzpiacoknak való kitettségünk azonban kockázati tényezőt jelent. Hazánk **gazdasági és pénzügyi rendszerének stabilitása és ellenálló képessége** fontos nemzeti érdek és biztonságpolitikai szempont, szuverenitási kérdés.

Hazánk korszerű iparral rendelkezik, ami számottevően hozzájárul az ország gazdasági növekedéséhez. Az elért eredményekre épülő, de hosszú távú gazdasági stabilitás érdekében **folyamatban van a tőkeerős, korszerű termelési technológiával rendelkező, versenyképes hazai vállalatok, kiemelten a kkv-k súlyának további növelése.**

A Magyarországot érő biztonsági kihívások változó jellege és a biztonsági környezet egyes tendenciái fokozatos romlást vetítenek előre, amelynek fő elemei: a váratlanság, a változékonyság, az összetettség, a hatalmi centrumok közötti növekvő versengés, a globális közjavak újraosztásának szándéka, a klímaváltozás, a szűkebb régióknak geostratégiai kihívásai, a befagyott konfliktusok, a nemzetközi jog csökkenő kikényszeríthetősége, a migráció kiváltó okai és következményei, a túlnépesedés, az erőforrások szűkössége, a fundamentalista vallási irányzatok és a terrorizmus, a válságok átalakuló jellege, a technológiai forradalom és a növekvő digitális és pénzügyi sérülékenységek.

A nemzetközi rendszer stabilitására negatívan ható világméretű trendek várhatóan tartósak maradnak. Az euroatlanti és az európai biztonsági rendszer keleti és déli irányból egyaránt rendkívüli, a hidegháború vége óta nem tapasztalt kihívásokkal és fenyegetésekkel néz szembe.

Miközben kontinensünk lakosságának létszáma gyakorlatilag stagnál, illetve átlagéletkorát tekintve öregszik, addig elsősorban Afrikában és Közép-Ázsiában népességrobbanás zajlik. Mindez **újabb államok és régiók destabilizálódásához és a migrációs nyomás további erősödéséhez vezethet**. A megváltozott biztonsági környezetre számos ország reagál védelmi képességeinek fejlesztésével. Az európai országok koherens és kölcsönösen transzparens, NATO, EU és regionális többnemzeti keretek között folytatott képességfejlesztési erőfeszítései kulcsfontosságúak a kontinens hosszú távú biztonságának fenntartása érdekében.

Kockázati tényező, hogy a fegyveres erők gyors ütemű modernizációja a világ számos régiójában eredményezheti a regionális katonai erőegyensúly megbomlását és ezzel az instabilitás növekedését.

Magyarország biztonságára meghatározó hatást gyakorol **a tömeges bevándorlás okozta válság**. A krízis nyilvánvalóvá tette, hogy a váratlan, ellenőrizetlen, tömeges és illegális migráció olyan új típusú kihívás, amely akár az európai kontinens biztonságát és stabilitását is veszélyeztetheti, miközben nemzetbiztonsági, közbiztonsági és közegészségügyi kockázatok sorát rejti magában. A globális folyamatok figyelembevételével a kihívással hosszú távon is számolni kell.

A tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció elsődleges kiváltó oka, hogy több kontinens számos régiójában mutat jelentős növekedést a nem megfelelően kormányzott, alapfeladataikat is csak korlátozott mértékben és alacsony színvonalon ellátó, politikailag, gazdaságilag és társadalmilag instabil államok száma. A túlnépesedés, a kiterjedt szegénység és a negatív hatású környezeti változások általában egyszerre jellemzik őket. Számot kell vetni azzal is, hogy a tömeges bevándorlás okozta válság tartós megoldatlansága a tranzit- és a célországok meggyengülését, társadalmi kohéziójának csökkenését eredményezheti. A válságban egyes állami vagy nem állami szereplők lehetőséget láthatnak saját érdekeik érvényesítésére és lépéseket is tehetnek a migrációs krízis súlyosbítása érdekében. Ezáltal az illegális migrációs hullám a hibrid hadviselés eszközevé is válhat.

Magyarország támogatja az európai uniós tagállamok védelmi költségvetéseinek növelésére irányuló célkitűzéseket, ahol ez hozzáadott értéket ad, a NATO és az EU elveivel összhangban védelmi képességek kialakítását, valamint az intézményrendszer erősítését. Ez a folyamat **hosszútávon, a tagállamok teljes egyetértése esetén elvezethet a közös európai védelemhez, egy közös európai haderő felállításához**.

Addig azonban meg kell őrizni az európai biztonsági és védelmi együttműködés kormányközi jellegét és tovább kell fejleszteni az új típusú, gyakran leplezett formában jelentkező kihívások hatékony tagállami kezeléséhez szükséges nemzeti képességeket.

Versenyképességünk növelése érdekében a védelmi és biztonsági aspektusok figyelembevételével a lehető leghamarabb hozzáférést kell biztosítanunk a legfejlettebb technológiákhoz a hazai piaci szereplők, többek között a kis- és középvállalkozások részére.

Külgazdasági törekvéseinkben nagy jelentőséget tulajdonítunk kapcsolataink szorosabbra fűzésének a posztszovjet térségbeli, közel-keleti, ázsiai, afrikai és latin-amerikai országokkal és regionális szervezetekkel. E kapcsolatok fejlesztése során támaszkodunk a NATO és EU tagságunkból adódó előnyökre, egyben szem előtt tartjuk a szövetségi és az európai uniós szolidaritást, ugyanakkor nem támasztunk ideológiai jellegű előfeltételeket. **Érdekünk a nemzetközi gazdasági konjunktúra fenntartása.**

A hatékony és exportképes nemzeti védelmi ipar fejlesztése fontos sarokköve a biztonság szavatolásának. A nemzetgazdaság biztonságos működése és védelmi célú felkészítése a honvédség haderő-fejlesztési programjával közösen, és azzal összhangban garantálja hazánk biztonságát. Éppen ezért **a kis- és közepes védelmi ipari vállalkozások támogatásával, a védelemhez szükséges termékek lehető legnagyobb arányú hazai forrásokból való beszerzésével, a védelmi célokat szolgáló kutatás-fejlesztés és innováció támogatásával, illetve a hazai tudásbázis védelmi ipari fejlesztésekbe történő bevonásával kell támogatni a hazai védelmi ipart.**

A haderő képességfejlesztésével párhuzamosan egy olyan hazai védelmi innovációs rendszer megteremtésére kell törekedni, amely lehetővé teszi a jelenleg is létező védelmi tervező rendszerek végrehajtási sebességének növelését, illetve azok kiegészítéseképpen az **innovatív fejlesztések** gyors és szakszerű végrehajtását, illetve az innovatív megoldások elterjesztését a haderőben.

A nemzeti biztonság előfeltétele egy kölcsönös együttműködésben érdekelt globális közösség. Magyarország célja a fenntartható, globális fejlődéshez történő hozzájárulás. **A magyar innovativitás, valamint a gazdaság exportorientált, tartós növekedése révén hozzá kell járulni az európai gazdasági rendszer és a globális értékláncok fejlődéséhez, a globális konjunktúra megőrzése érdekében.**

Hazánk katonai értelemben vett biztonságának letéteményese a Magyar Honvédség, amelynek önállóan és szövetségi együttműködésben is képesnek kell lennie a Magyarországot ért fegyveres agresszió elhárítására, valamint a hibrid támadások kivédésére irányuló összkormányzati erőfeszítések támogatására.

A Magyar Honvédségnek **jól felszerelt és jól kiképzett erőkkel, valamint rugalmas, hatékonyan alkalmazható, telepíthető és fenntartható, a szükséges mértékben interoperábilis képességekkel kell rendelkeznie, a mennyiségi mellett a minőségi mutatók javítására törekedve.** Hagyományos országvédelmi és nemzetközi válságkezelési feladatai mellett egyaránt alkalmasnak kell lennie a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet, vagy a terrorveszély-helyzet kezeléséhez történő hozzájárulásra, a hibrid támadások elhárításában való szerepvállalásra, valamint a természeti vagy ipari katasztrófák következményeinek felszámolásában való közreműködésre.

A haderőt úgy kell fejleszteni, hogy képes legyen hatásokat kiváltani a hazánk szempontjából releváns összes műveleti térben: a szárazföldön, a levegőben és a kibertérben egyaránt.

Magyarországnak rendelkeznie kell a védelmi képességeinek kiszolgálását elősegítő megfelelő potenciállal és kapacitásokkal rendelkező védelmi iparral. A biztonsághoz, védelemhez szükséges termékek hazai forrásból való beszerzése érdekében **a magyar védelmi ipari képességeket bővíteni és korszerűsíteni kell, építve a szövetségi, az európai uniós, a Visegrádi Együttműködés és más regionális, valamint a stratégiai partnerekkel való kétoldalú együttműködésben rejlő lehetőségekre.**

A tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció és a velejáró kockázatok megfelelő kezelése új szemléletmódot, valamint újszerű, határozott és hatásos kormányzati, illetve európai és szövetségi válaszokat követel. Ezek lényege, hogy **a tömeges, ellenőrizetlen és illegális migrációt nem pusztán kezelni, hanem megállítani kell.** Ennek feltétele az EU külső határainak hatékony védelme, valamint a migrációt kiváltó okok elleni helyszíni, a kibocsátó országokban történő, összehangolt fellépés. Az okok kezelésének sikertelensége esetén a tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció elleni erőfeszítések végső soron nem lehetnek eredményesek, ami hosszabb távon az európai civilizáció jövőjét is eldöntheti.

Hazánk gazdasági és társadalmi stabilitásával, ezáltal biztonságpolitikai érdekérvényesítő képességével is szorosan összefüggő célunk a költségvetési egyensúlyt biztosító, egyúttal növekedés- és exportorientált gazdaságpolitika folytatása. Ennek fontos eszköze Magyarország iparának fejlesztése, a reálgazdaság teljesítőképességének növelése. A magyar gazdaság kiegyensúlyozott teljesítménye képezi a biztonságpolitika szilárd pénzügyi alapját. Gazdasági mozgásterünk szélesítéséhez járul hozzá a tartós gazdasági növekedés feltételeinek fenntartása, a foglalkoztatottak számának emelése, valamint a feketegazdaság és a korrupció visszaszorítása. Erősíteni szükséges a hazai tulajdonú, hazai stratégiai irányítású cégek szerepét a gazdaságban.

2. Jogszabályi háttér

A honvédelmi, illetve védelmi és biztonsági kérdések vonatkozásában irányadó keretjelleggel *a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény*, amely a feladatokban részt vevő szervezetek együttműködésének keretein túl a különleges jogrendi szabályozási tárgykört és a válságkezelési szabályokat tartalmazza. *A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL. törvény* értelmében a Kormány gondoskodik Magyarország védelmi és biztonsági igazgatási szervei által folytatott honvédelmi célú döntéselőkészítésről és döntéshozatalról, valamint annak infokommunikációs támogatásáról, az e feladatokkal összefüggő minősített információ biztonságos tárolásáról, továbbításáról.

A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény alapján **minősítéssel védhető közérdek különösen Magyarország honvédelmi valamint nemzetbiztonsági tevékenysége.**

A törvény definíciója szerint *nemzeti minősített adatnak minősül* a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést az e törvényben, valamint a felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti, és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza.

A *nemzetbiztonsági szolgálatokról* szóló 1995. évi CXXV. törvény értelmében a nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állományát a nemzetbiztonsági szolgálatokra és azok tevékenységére vonatkozó, tudomásukra jutott minősített adat tekintetében titoktartási kötelezettség terheli, amely magába foglalja a minősített adat megőrzését és védelmét is. A nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állományát a titoktartási kötelezettség az alkalmazás megszűnése után is terheli.

A nemzetbiztonsági szolgálatok által minősített adatok, valamint **a nemzetbiztonsági szolgálat által nyilvánosságában korlátozott közérdekű adat megismerésére irányuló kérelmet a nemzetbiztonsági szolgálat főigazgatója** – nemzetbiztonsági érdekből vagy mások jogainak védelme érdekében – **megtagadhatja.**

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény értelmében közérdekből nyilvános adat a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata, valamint azok a személyes adatai, amelyek megismerhetőségét törvény előírja.

A közérdekű adat megismerés minősítéssel korlátozható, ha többek között:

- **a közérdekű adatok nyilvánosságához való jogot** – az adatfajták meghatározásával – törvény **honvédelmi, nemzetbiztonsági érdekből korlátozza.**

Fentiekre való tekintettel megállapítható, hogy a hatásvizsgálat módszertanában megjelölt védelmi és biztonsági témájú adatok köre az esetek nagy többségében nem megismerhető, mivel szenzitív adatnak minősül. Ha – az állam külső és belső biztonságának hatékony és eredményes védelme biztosításával összefüggő – a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve által kezelt, a **beszerzésekre, a szerződésekre, a gazdálkodási adatokra, a személyi állományra, valamint a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve által működtetett nemzeti eseménykezelő központ felépítésére, működésére, technikai eszközeire és felszerelésére** vonatkozó valamely adat megismerése Magyarország honvédelmi vagy nemzetbiztonsági érdekeit veszélyezteti, annak megismerése iránti igény teljesítését az adat keletkezésétől számított tíz évig meg kell tagadni (Vbő. 66/A. §). Továbbá fontos megjegyezni, hogy **nemzetbiztonsági, illetve honvédelmi kérdésekben az Európai Unió toolboxja nem bír relevanciával, mivel azt témái közt nem tartalmazza.**

3. Orientáló kérdések

Jelen segédanyag tartalmát lekövetve a korábbiaktól eltérően a hatásvizsgálati lap – szűk körben ugyan, de – bevonja vizsgálati körébe a védelmi és biztonsági szempontokat is egy kérdés erejéig a *További hatások* lapfülön.

Érint-e az intézkedés védelmi vagy biztonsági szempontokat?	nem
---	-----

Kép forrása: saját szerkesztés.

Bár a hatásvizsgálati lapon nem jelennek meg, ám javasoljuk átgondolásra az alábbi szempontokat is.

- *Amennyiben az előterjesztés érint védelmi és biztonsági szempontokat, azok kizárólag hazai szempontúak, vagy érintik az euroatlanti védelmi és biztonsági architektúrát? (EU/NATO érintettség)*
- *Tartalmaz-e az előterjesztés minősített adatot?*

Ezek a következők:

„KORLÁTOZOTT TERJESZTÉSŰ!” KT

(hátrányosan érinti a minősítéssel védhető közérdeket; gazdálkodó szervezetek részére jogtalan előnszerzést tesz lehetővé; legfeljebb 10 évre titkosított adatok)

„BIZALMAS!” B

(károsítja a minősítéssel védhető közérdeket; az állam érdekérvényesítő képességeit hátráltatja, gátolja valamely legalább öt évi szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény felderítését; legfeljebb 20 évre titkosított adatok)

„TITKOS!” T

(súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket; közvetlen életveszély okozása, ellehetetleníti az állami vagy közfeladatot ellátó szerv rendeltetésszerű működését; legfeljebb 30 évre titkosított adatok)

„SZIGORÚAN TITKOS!” SzT

(rendkívül súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket; Magyarország szuverenitásának megsértése, nagyszámú emberi élet veszélyeztetése; legfeljebb 30 évre titkosított adatok)

*Amennyiben a vizsgált intézkedésnek sem egészségügyi, sem környezeti/természeti sem digitalizációs hatása nem mutatható ki; továbbá **nem érint védelmi és biztonsági kérdéseket** és egyéb (pl. energetikai) hatásokat, a hatásvizsgálati lap kitöltése során a „További hatások” lapfül elrejthető, annak kitöltése nem kötelező (jobb egérgombbal való kattintás → Elrejtés).*

V. EGÉSZSÉGHATÁSOK

1. A Better regulation toolbox kérdései az egészségügyi hatások értékeléséhez

Annak eldöntéséhez, hogy releváns-e az egészségügyi hatások értékelése szempontjából, vagy sem, figyelembe kell venni:

ÁROP módszertan hátrányai	ÁROP módszertan fejlesztési lehetőségei	Fejlesztési lehetőségek
<ul style="list-style-type: none"> - A megvalósítandó intézkedés által befolyásolt tényezők nem kellően részletesek, kiegészítésre szorulnak. - „Az adott intézkedés mely társadalmi csoportot/csoportokat (kockázati csoportokat) vagy földrajzi területeket érinti?” kérdés feltüntetése részben hiányzik. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az egészségügyi hatások nem monetáris (kvalitatív) szempontból történő vizsgálata. - Az „Egészséget érintő előnyök, hátrányok, kockázatok” mint új elem feltüntetésének lehetősége. 	<ul style="list-style-type: none"> - Egy teljes lapfűl létrehozására az egészséghatások számára. - Az intézkedés megvalósítása által befolyásolt tényezők körének kibővítése. - „Az adott intézkedés mely társadalmi csoportot/csoportokat (kockázati csoportokat) vagy földrajzi területeket érinti?” kérdés feltüntetése.

(a) *hogyan hat (vagy hatott) a kezdeményezés az egészségügyi tényezőkre* és/vagy az egészségügyi rendszerek teljesítési és fenntarthatósági képességét befolyásoló tényezőkre;
 (b) *ezek az egészségügyi tényezők* vagy befolyásoló tényezők viszont *hogyan befolyásolják vagy befolyásolták az emberek egészségét és/vagy az egészségügyi rendszerek teljesítményét.*
 E lépés végrehajtásához az egészséget meghatározó tényezőkre, azok népességen belüli eloszlására és az egészségre gyakorolt hatásokkal való kapcsolatának elemzésére, valamint az egészségügyi rendszerekre vonatkozó tényekre és ismeretekre van szükség.

A közvetlen és közvetett egészségügyi hatások értékelésére

1. monetáris és
2. nem monetáris kvantitatív módszerek is alkalmazhatók.

1.1. A kezdeményezés potenciális egészségügyi relevanciájának megállapítása

Az alábbi lista megkönnyíti a szűrés folyamatát:

Segítő kérdések:

- Érinti-e *a szakpolitika* az Unió egészségügyi célkitűzéseit, ahogyan azok a Szerződésben (EUMSZ 168. cikk) és a vonatkozó másodlagos jogszabályokban kodifikálva vannak (pl. a határokon átnyúló egészségügyi veszélyek, a határokon átnyúló egészségügyi ellátás)?
 >> **Az ágazatközi hatással bíró főbb szakpolitikáknak és kezdeményezéseknek** (pl.: mezőgazdasági, szociális, oktatási, marketing/TV/digitális/szociális média, adózás vagy regionális fejlesztés) **alapértelmezés szerint az egészségre gyakorolt hatásukat is ellenőrizni kell.**

- A szakpolitika befolyásolja-e az emberek egészségét befolyásoló tényezőket vagy az egészségügyi rendszerek teljesítményét?
 - >> Az elemzésnek arra kell irányulnia, hogy meghatározza a kezdeményezés lehetséges hatásait az egészséget meghatározó tényezőkre, mint például az iskolai fogyasztás, a dohányzás, a fizikai aktivitás, a táplálkozás.
 - >> **Figyelembe kell venni az egészség társadalmi meghatározó tényezőit, nevezetesen a szegénységet és az egészség kereskedelmi meghatározó tényezőit is.**
- **A politika a lakosság egészét vagy egyes népességcsoportokat érint?**

A kezdeményezés potenciális egészségügyi relevanciájának megállapítását követően a lehetséges **jelentősebb hatásokat** szükséges kiválasztani.

1.2. Jelentősebb hatások kiválasztása

Az egészségnyereségek és -veszteségek azonosítását segítő kérdések:

Közvetlen egészségügyi hatások:

pl.1 A javaslat/kezdeményezés közvetlenül érinti-e az alábbiak egészségét és biztonságát? Az egyénekre/populációkra, beleértve a várható élettartamot, a halálozást és a megbetegedéseket.

pl.2 A lehetőség/kezdeményezés növeli vagy csökkenti az egészségügyi kockázatok valószínűségét a következők miatt? A természeti környezetre káros anyagok vagy élő szervezetek miatt.

Közvetett egészségügyi hatások:

pl.1 Befolyásolja-e a lehetőség a társadalmi-gazdasági és környezeti egészséget meghatározó tényezőket? (munkakörnyezet, jövedelem, oktatás és képzés, foglalkozás, lakhatás, táplálkozás, energiafogyasztás, közlekedés stb.)

pl.2 Hatással van-e a lehetőség az egészséget befolyásoló tényezőkre, vagy a szakpolitikai kezdeményezés hatással van-e azokra a tényezőkre, amelyek befolyásolják egészségügyi rendszerek kapacitását a hatékony és eredményes ellátásra és a fenntarthatóság fenntartására?

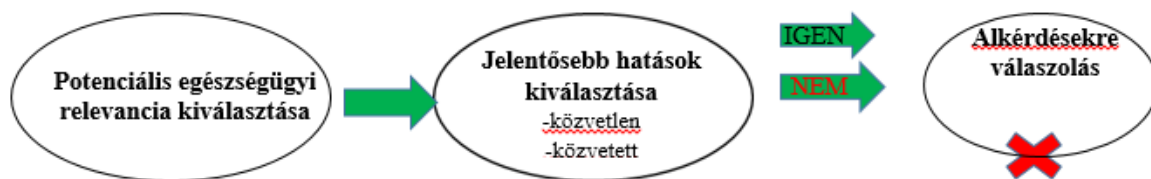
Amennyiben a fenti kérdések közül bármelyikre **IGEN** a válasz, szükséges válaszolni az alábbi kérdésekre is:

a) *Milyen mértékben?*

b) *Az egyének mely csoportjait érinti? Egyedi népességcsoportok azonos jellemzőkkel rendelkező/egy adott területen élő stb. csoportok?*

c) *Mekkora a csoport mérete?*

d) *Minden társadalmi csoportot érint vagy csak néhányat?*

Kép forrása: saját szerkesztés.

Amennyiben a vizsgált intézkedésnek sem **egészségügyi**, sem környezeti/természeti sem digitalizációs hatása nem mutatható ki; továbbá nem érint védelmi és biztonsági kérdéseket és egyéb (pl. energetikai) hatásokat, a hatásvizsgálati lap kitöltése során a „További hatások” lapfűl elrejthető, annak kitöltése nem kötelező (jobb egérgombbal való kattintás → Elrejtés).

VI. DIGITALIZÁCIÓ

1. A digitalizáció szintje Magyarországon

A hazai helyzet felmérésére a 2022-30 között előirányzott Nemzeti Digitalizációs Stratégia (a továbbiakban NDS) megalkotásakor került sor.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (a továbbiakban NMHH) 2021-ben végzett felmérése szerint a magyar háztartások majdnem háromnegyedében (71%) használnak vezetékes internetet, viszont másfél millió ember mégsem használja azt. A felmérés a nethasználat mellőzésének oka az iskolázottság, a társadalmi különbségek és az életkorból adódóan magyarázható.

A NDS az elemzés során további mutatók és DESI grafikonok segítségével elemezte a hazai digitális-készültség szintjét, mely az alábbiak szerint alakul:

Internet-hozzáférés (25%)	DESI 2022 érték 	DESI 2022 érték
DESI internet-hozzáférés dimenzió – komponensek és aktuális értékük	57,6	59,9
2a1. Vezetékes szélessáv igénybevétele (Háztartások aránya)	83,3%	77,8%
2a2. A legalább 100 Mbps sebességű szélessáv igénybevétele	61,5%	40,6%
2a3 A legalább 1 Gbps sebességű szélessáv igénybevétele	21,8%	7,58%
2b1. Nagy sebességű szélessávú (NGA ¹⁹) lefedettség	96,7%	90,1%
2b2. Nagy kapacitású vezetékes hálózati (VHCN ²⁰) lefedettség	78,6%	70,2%
2b3. FTTP lefedettség	64%	50%
2c1. 5G spektrum	60,3%	56,1%
2c2. 5G lefedettség	17,6%	65,8%
2c3. Mobil szélessáv igénybevétele (állampolgárok)	84,4%	86,5%
2d1. Szélessáv árindex (Eredmény (0 és 100 között))	70,1	72,6

Magyarország helyzete a DESI internet-hozzáférés mutatója alapján, 2022. NEMZETI DIGITALIZÁCIÓS STRATÉGIA 2022-2030. Forrás:

<https://cdn.kormany.hu/uploads/document/6/60/602/60242669c9f12756a2b104f8295b866a8bb8f684.pdf> (letöltés dátuma: 2023.10.05.)

A szupergyors (legalább 100 Mbps) szélessáv igénybevétele terén Magyarország értéke magasabb volt az elmúlt 5 évben, mint az uniós átlag. Magyarország a 4. helyen áll a legalább 100 Mbps szélessáv igénybevétele tekintetében.

Az ultra szupergyors (1 Gbps) feletti szélessávú internetes szolgáltatás igénybevétele terén az összes DESI-mutató között a legnagyobb a különbség (több mint háromszoros) a tagállamok között élenjáró Magyarország javára az EU átlaghoz képest (21,8%/7,6%). A nagysebességű szélessávú (NGA) lefedettség hazánkban 2016-hoz képest 11 százalékponttal javult, így most már a háztartások 96,7%-a vehet igénybe legalább 30 Mbps sávsebességű internet-szolgáltatást, ami meghaladja a 90,1%-os európai uniós átlagot.

A vezetékes nagyon nagy kapacitású hálózatok (VHCN) a magyar háztartások 78,6%-a számára állnak rendelkezésre. A 4G lefedettség a háztartások arányában mérve 99,3%-os, amely alig valamivel marad el az EU tagországok 99,7%-os értékétől, 2020-hez képest minimális növekedést mutatva.

A mobil szélessáv igénybevétele nem marad el jelentősen az EU országok átlagától: a DESI felmérés szerint, amíg az uniós átlag 86,5%-os, addig a magyar adat 84,4%-on áll. 5G lefedettség tekintetében magyar adat 17,6%, szemben az EU-s 65,8%-os átlaggal. Az internetes szolgáltatásokat tekintve hazánk a 12. helyen áll az uniós tagországok rangsorában.

2. Jogszabályi környezet

2.1. Európai Unió szabályozás

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2022/2065 RENDELETE a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet)
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2022/1925 RENDELETE a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (digitális piacokról szóló jogszabály)
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/679 RENDELETE a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

2.2. Az Európai Unió Alapjogi Chartája és a hatásvizsgálat kapcsolata

Az uniós jog betartása érdekében a nemzeti szintű döntéshozatali eljárásokban (beleértve különösen a jogalkotási eljárásokat) szisztematikusan vizsgálandó, hogy alkalmazandó-e az EU Alapjogi Chartája. Ezt az értékelést a tervezett jogalkotási vagy szakpolitikai kezdeményezésnek a nagyon korai előkészítő szakaszában szükséges elvégezni.

A Charta alkalmazandóságának ellenőrzése során kiindulópont a **Charta 51. cikke**.

A hatásvizsgálat vonatkozásában az **EU Better Regulation toolbox-ban** foglaltak szerint vizsgálandó az, hogy *a megvalósítandó intézkedés érinti-e az EU Alapjogi Chartája által védett alapvető jogok bármelyikét.*

pl. Az intézkedés a személyes adatok kezelésével jár-e és az egyén hozzáférési, helyesbítési és tiltakozási joga garantált-e?

2.3. Hazai jogszabályi környezet

- Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény
- A műsorterjesztés és a digitális átállás szabályairól szóló 2007. évi LXXIV. törvény
- A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény
- Az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény

3. Stratégiák és iránymutatások

3.1. Európai Unió

3.1.1. Első Európai Digitális Menetrend

A célkitűzések között első alkalommal azonosította az IKT-k kulcsfontosságú támogató szerepét az EU céljainak elérésében. 2015-ben a digitális egységes piaci stratégia továbbfejlesztette a digitális menetrendet és három pilléren alapuló konkrét rendelkezéseket határozott meg, amelyek célja a tisztességes, nyílt és biztonságos digitális környezet biztosítása. Ez a stratégia 2020-ig volt érvényben.

3.1.2. Második Európai Digitális Menetrend

2020-ban az „Európa digitális jövőjének megtervezése” című második ötéves digitális stratégia három fő digitális célkitűzésre összpontosított: 1) az emberek érdekeit szolgáló technológiára, 2) a méltányos és versenyképes gazdaságra, valamint a 3) nyitott, demokratikus és fenntartható társadalomra.

2021-ben ezt követte a tízéves „Digitális iránytű: a digitális évtized európai módja” című dokumentum, amely konkrét formába önti az EU 2030-ra vonatkozó digitális törekvéseit.

3.2. Hazai stratégiák

3.2.1. Digitális Jólét Program 1.0

A 2015-ben tartott Nemzeti Konzultációt követően, melynek témája az internet és a digitális fejlesztések a digitális ökoszisztéma egészét érintő Digitális Jólét Program (DJP) célja volt, hogy Magyarország minden polgára és vállalkozása a digitalizáció nyertesei közé kerülhessen. Elkészültek a következő évek digitális fejlesztési irányait meghatározó stratégiák: Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája (DOS), Magyarország Digitális Exportfejlesztési Stratégiája (DES), Magyarország Digitális Startup Stratégiája (DSS), Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája (DGYS) és több fontos, európai viszonylatban is meghatározó döntést hoztunk a digitális ökoszisztéma valamennyi szereplőjével közösen. Ilyen lett például az internetezés áfájának két lépésben, 27-ről 18, majd 5 százalékra csökkentése, mely a digitalizáció mértékét volt hivatott előmozdítani.

3.2.2. Digitális Jólét Program 2.0

Magyarország Kormánya 2017-ben felülvizsgálta, majd döntött a DJP kibővítéséről, melyet ismét széle körű társadalmi konzultáció előzött meg. Fő iránya – az eddigi témakörök tárgykörének bővítése mellett – az ország digitális átállásának további elősegítése volt. A DJP 2.0 a digitális előnyszerzés stratégiája, hiszen a magyar gazdaság, az állami működés és a magyar társadalom digitális fejlesztésének szinte valamennyi területén megfogalmazott digitalizációt támogató programokat.

4. A digitalizáció bevezetése a hatásvizsgálat körébe

Az új évtized által előirányzott digitális fejlesztés és szabályozás körében elsődlegesen – építve az elmúlt időszak eredményeire – érdemes új stratégiát meghatározni, mely a hatásvizsgálathoz szükséges kérdéskörökre nézve is új irányt szab.

4.1. Európai Unió Stratégia

A 2022-es év végén létrejött a digitális jogokról és elvekről szóló európai nyilatkozat. Ez a dokumentum a következő jogokat és elveket helyezi fókuszba:

1. támogatják a szolidaritást és az inkluzivitást;
2. biztosítják a választás szabadságát az online térben;
3. elősegítik a digitális nyilvános térben való részvételt;
4. fokozzák az egyének biztonságát, védelmét és szerepvállalását;
5. előmozdítják a digitális jövő fenntarthatóságát.

A már említett – 2020-ban közzétett – Digitális Iránytű 2030 program négy terület fejlesztését tűzte ki célul:

Kép forrása: Europe's Digital Decade: digital targets for 2030. Az Európai Bizottság weboldala.

Forrás: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_hu (letöltés dátuma: 2023. 09. 06.)

Digitális készségek

IKT-szakemberek: 20 millió fő, továbbá a nemek arányának közelítése egymáshoz

Digitális alapkészségek: a népesség legalább 80%-a

A vállalkozások digitális transzformációja

Technológia alkalmazás: az uniós cégek 75%-a használja a felhőszolgáltatásokat, a mesterséges intelligenciát és a nagy adathalmazokat

Innovátorok: a növekvő innovatív vállalkozások erősítése és a finanszírozás bővítése annak érdekében, hogy az EU-ban megduplázódjon az „unikornisok”, azaz a legalább 1 milliárd USD értékű induló vállalkozások száma

Kései csatlakozók: a digitális intenzitás tekintetében a kkv-k több mint 90%-a eléri legalább az alapszintet

Biztonságos és fenntartható digitális infrastruktúrák

Konnektivitás: gigabites internet-hozzáférés mindenkinek

Csúcstechnológiát képviselő félvezetők: az EU részesedésének megkészszerzése a világ össztermeléséből

Adatok – peremhálózat és felhő: 10 000 klíma semleges, rendkívül biztonságos peremcsomópont

Számítástechnika: az első kvantumgyorsulással rendelkező számítógép

A közszolgáltatások digitalizálása

Kulcsfontosságú közszolgáltatások: 100%-ban online

E-egészségügy: a polgárok 100%-a hozzáférjen online az egészségügyi adataihoz

Digitális személyazonosság: a polgárok 100%-a hozzáférjen digitális azonosítóhoz

4.2. Hazai stratégiák

4.2.1. Nemzeti Digitalizációs Stratégia (2022-2030)

A 2022. év során formába öntött és elfogadott Nemzeti Digitalizációs Stratégia (2022-2030) (a továbbiakban: NDS) kezdeményezéseiről is fontos szót ejteni, hiszen a következő időszakra fontos célokat határozott meg. A Digitális Iránytű 2030 célkitűzéseivel hasonlóan szintén 4 fő irányvonal került meghatározásra az itthoni fejlesztési irányok körében.

A Nemzeti Digitalizációs Stratégia az alábbi alapelveket határozta meg:

I. Digitális infrastruktúra (DI)

Átfogó célja:

A megfelelő szolgáltatási képességű és minőségű vezetékes és vezeték nélküli digitális infrastruktúra rendelkezésre állása, annak érdekében, hogy a digitális ökoszisztéma fejlődésében ne válhasson szűk keresztmetszetté, nagy kapacitású infrastruktúra hiánya.

Specifikus célok:

- A gigabites kapcsolatra képes hálózattal lefedett háztartások aránya érje el 2030-ra a 95%-ot
- Az 5G lefedettség 2025-re érje el a 67%-ot
- A járási székhelyek Nemzeti Távközlési Gerinchálózati (NTG) végpontokkal való ellátottsága legalább 75%-ban valósuljon meg 2025-ig
- Legyen a legalább 1 Gbps sávszélességű hálózati kapcsolattal ellátott köznevelési és szakképzési intézmények aránya 100% 2030 végére
- A nemzeti szuper-számítástechnikai (HPC) kapacitás nagysága legyen 15 Pflops 2030 végére

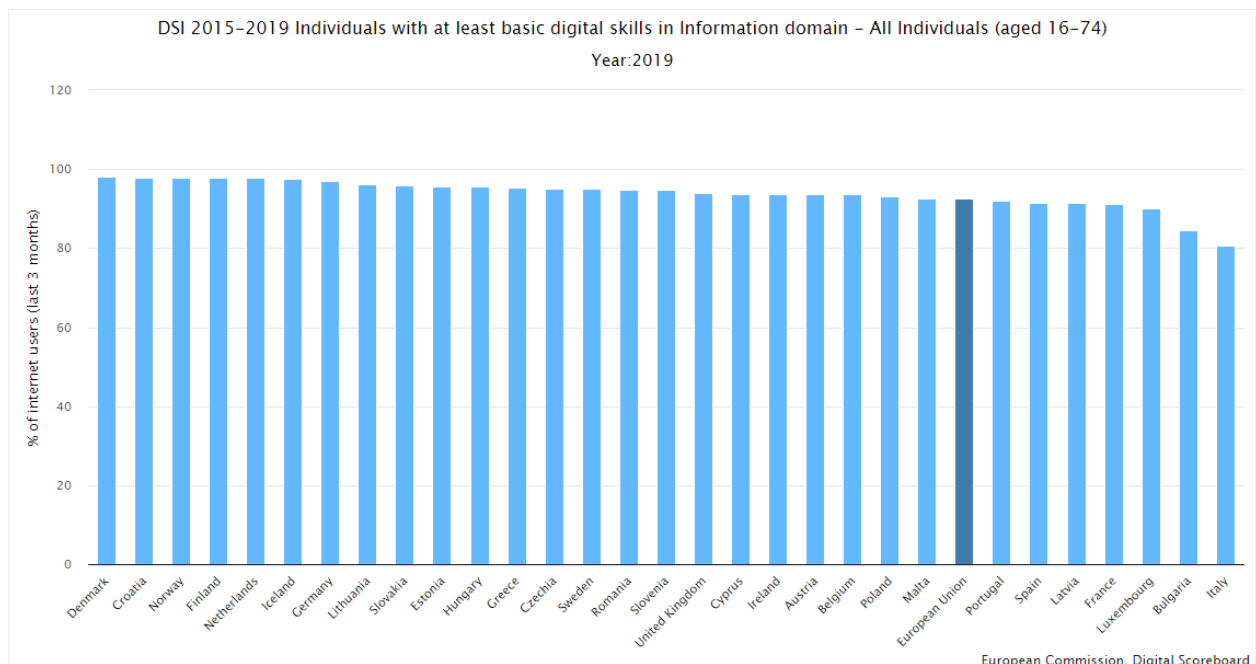
II. Digitális kompetencia (DK)

Átfogó célok:

A lakosság digitális kompetenciájának és felhasználói tudatosságának, illetve a munkavállalók digitális jártasságának folyamatos fejlesztésével növelni a digitálisan felkészült munkavállalók arányát, illetve az IT szakemberek számát (különösen a nőknél), és csökkenteni a digitális értelemben leszakadók körét.

Specifikus célok:

- A digitális készséggel nem rendelkezők aránya (16-74 éves korosztály körében az internetet nem használók aránya) 5% alá csökkenjen 2030-ra
- A rendszeresen internetet használók aránya a 16-74 éves korosztály körében legyen 95% 2030-ra
- Az informatikai felsőoktatási szakokon végzettek aránya az alapképzésben emelkedjen 10% fölé 2030-ra

III. Digitális gazdaság

Átfogó célok:

A vállalkozások digitális felkészültségének, a digitális technológia integráltságának növelése, az innovatív digitális megoldások fejlesztésének és elterjedésének ösztönzése minden ágazatban, valamint az IKT szektorban tevékeny hazai kkv-k, kiemelten a startup-ok, teljesítményének javítása, összhangban a 2021-2027. évekre vonatkozó Intelligens Szakosodási Stratégiában (S3-ban) felvázolt prioritásokkal. Kiemelt cél az adatgazdaság támogatása, összhangban Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiájával.

Specifikus célok:

- Az integrált (digitalizált) vállalati folyamatokkal (ERP-vel) rendelkező vállalkozások aránya haladja meg a 32%-ot 2030-ra
- A big data elemzést használó vállalkozások aránya 2030-ra érje el a 15%-ot
- Online értékesítő vállalkozások aránya 2030-ra érje el a 25%-ot
- Az „Információ, kommunikáció” ágazat K+F ráfordításainak aránya az összes ilyen célú hazai költség %-ában haladja meg a 11%-ot 2030-ra

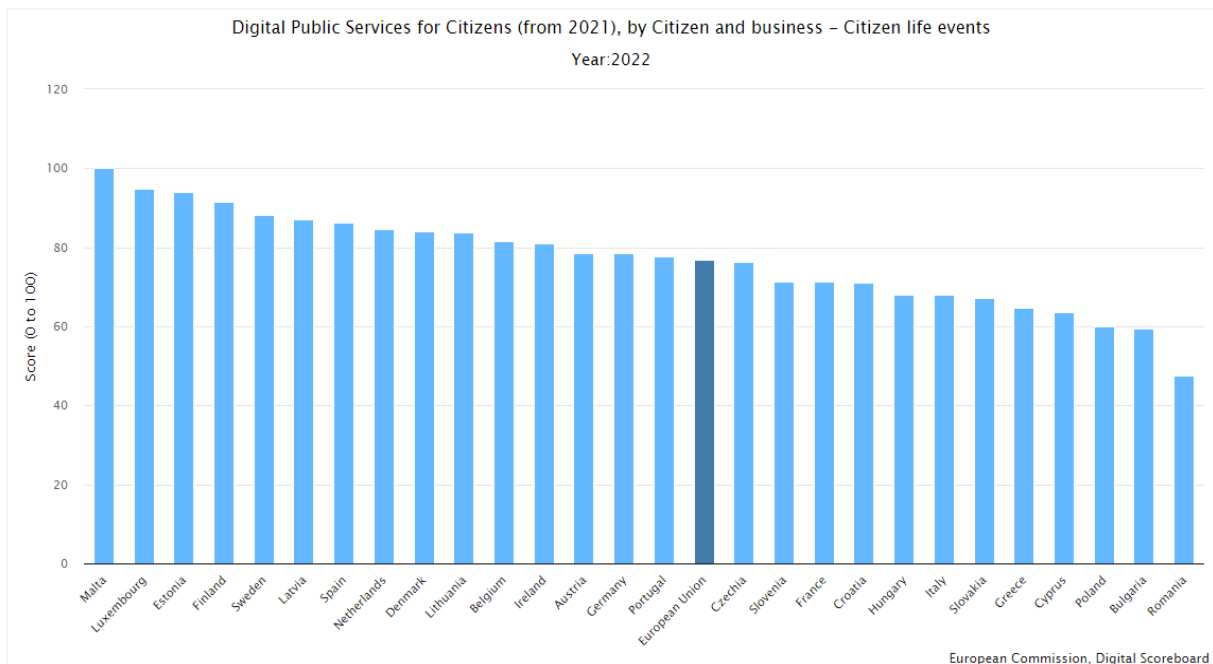
IV. Digitális állam

Átfogó célok:

Az elérhető ügyfélbarát digitális közszolgáltatások körének bővítése és a használatuk iránti nyitottság és motiváció erősítése a lakosság és a vállalkozások körében, a határokon átívelő szolgáltatásnyújtás megteremtése az EU által elvárt területeken, valamint mindezek támogatására a közigazgatási ügyféloldali (front-office) és háttér (back-office) folyamatok hatékonyságának növelése automatizálással és az adat- és felhőalapú működéshez szükséges interoperábilis adatkapcsolatok hálójának kialakításával.

Specifikus célok:

- Az e-kormányzati szolgáltatások felhasználói (az űrlapokat benyújtó internet felhasználók) aránya érje el a 90%-ot 2030-ra
- Űrlapok automatikus kitöltése DESI mutató értéke érje el a 90 pontot (100-ból)
- A teljes körű online ügyintézés DESI mutató értéke érje el a 95 pontot (100-ból)
- Vállalkozásoknak nyújtott digitális közszolgáltatások DESI mutató értéke érje el a 95 pontot (100-ból)
- Az állam által nyújtott szolgáltatások és az ehhez szükséges adatok felhő alapon történő tárolása terén Magyarország legyen önellátó (legalább kétharmadban itteni infrastruktúráról menjenek ezen szolgáltatások).

4.2.2. Nemzeti Digitális Állampolgárság Program

A Magyar Kormány az állampolgároknak nyújtott szolgáltatások optimalizálása és digitalizációja, a felhasználói élmény fokozása, valamint az ügyintézési folyamatok egyszerűsítése érdekében – a Nemzeti Digitalizációs Stratégiában foglaltakkal összhangban – fogadta el a Nemzeti Digitális Állampolgárság Programot, amelyet elsősorban a Digitális Magyarország Ügynökség Zártkörűen Működő Részvénytársaság útján valósít meg.

A program célja, hogy Magyarország a digitalizációs fejlesztésével a legdigitalizáltabb országok közé zárkózzon fel.

Az adatkezelés tekintetében már megvalósult fejlesztések során (Ügyfélkapu) az állampolgárok illetve a szolgáltatást igénybe vevő külföldi felhasználók számára (az integrációs törekvések támogatása ebben a szférában is megvalósul) lehetőséget biztosítani a digitális térben történő állami ügyintézésre, valamint ennek folyamatos támogatása és fejlesztése, a szolgáltatások körének folyamatos bővítése. Másrészt az adatkezelés során a biztonsági követelmények megvalósítása és egyszerűsítése a kitűzött cél.

5. Alapelvek a „digitális hatásvizsgálat” alkalmazásában

5.1. Alapelvek

A hatásvizsgálat alapelveinek rendszerezése – mivel, mint az előzményekben ismertetésre került – a korábbi módszertan kifejlesztése során nem kapott kellő hangsúlyt, így az eljárásba újonnan szükséges beépíteni. Elsődleges célja a stratégiákban megfogalmazott célértékek teljesülésének mérése, de a digitalizáció önmagában is több olyan fontos mérési szempontot magába foglal, amelyek ezek segítségével nem irányozhatóak elő. A hatásvizsgálati szegmensek és szempontok feltérképezése szempontjából több forrásra is hagyatkoznunk kell.

5.1.1. Hatásvizsgálat EU-s szintű szabályozása

A stratégiai célok mellett a hatásvizsgálat módszertana jogszabály vagy útmutató szintjén a digitalizáció esetében nem feltétlenül kerül azonnal alkalmazásra. Ez alól ritka kivétel pl. a GDPR rendelet, amely önmagában rendelkezik az adatvédelmi kérdéseket érintő hatásvizsgálatról, és az adat, mint egység fontos összetevőjét képezi a digitalizációnak.

A GDPR 35. cikk (1) bekezdése alapján az adatvédelmi hatásvizsgálatot akkor kell elvégezni, amikor az adatkezelés „valószínűsíthetően magas kockázattal jár a természetes személyek jogaira és szabadságaira nézve”. Az adatvédelmi hatásvizsgálat célja az adatkezelés jellegének feltárása, szükségességének és arányosságának vizsgálata, valamint a személyes adatok kezeléséből eredően a természetes személyek jogait és szabadságait érintő kockázatok kezelésének elősegítése e kockázatok értékelésével és a kezelésükre szolgáló intézkedések meghatározásával. Ezt a GDPR és a hazai jogszabályi környezet felhatalmazása alapján külön hatóság, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság végzi el.

Az előzetes konzultáció keretében a hatóság a szervezet által már lefolytatott hatásvizsgálat dokumentációjából azt állapítja meg, hogy az adatvédelmi hatásvizsgálat lefolytatása a GDPR vonatkozó rendelkezései, illetve a hatásvizsgálati iránymutatás előírásai szerint történt-e. Továbbá vizsgálja, hogy a fennmaradó kockázatok mérséklésében tud-e segítséget nyújtani. Ha az egyeztetési folyamat során a szabályozás tartalmának módosítására kerül sor, a várható hatások felmérése és a hatásvizsgálat új eredményeinek hatásvizsgálati lapon történő rögzítése ismételtén szükséges.

Az adatvédelmi hatásvizsgálat alapvetően két nagy részből áll. Egyrészt az adatkezelő értékeli az adatvédelmi alapelveknek történő megfelelést, kvázi egy jogi megfelelési elemzést végez. Másrészt azonban az adatkezelőnek értékelnie kell az adatbiztonsági intézkedéseket, azaz egy informatikai biztonsági elemzést is el kell végeznie.

Mivel ez specifikus terület és emiatt külön módszertant igényel, ahol releváns kérdéseket vet fel, ennek szükségessége mindenképp további együttműködés kérdését veti fel.

Az általános hatásvizsgálati célok megfogalmazása a digitalizáció körében az Európai Bizottság által, a 2022. évben kiadott „Better regulation” vonatkozó részének útmutatásai alapján került összeállításra, melynek részletezése az alábbiakban kerül kifejtésre.

5.1.2. Hatásvizsgálat hazai szintű szabályozása

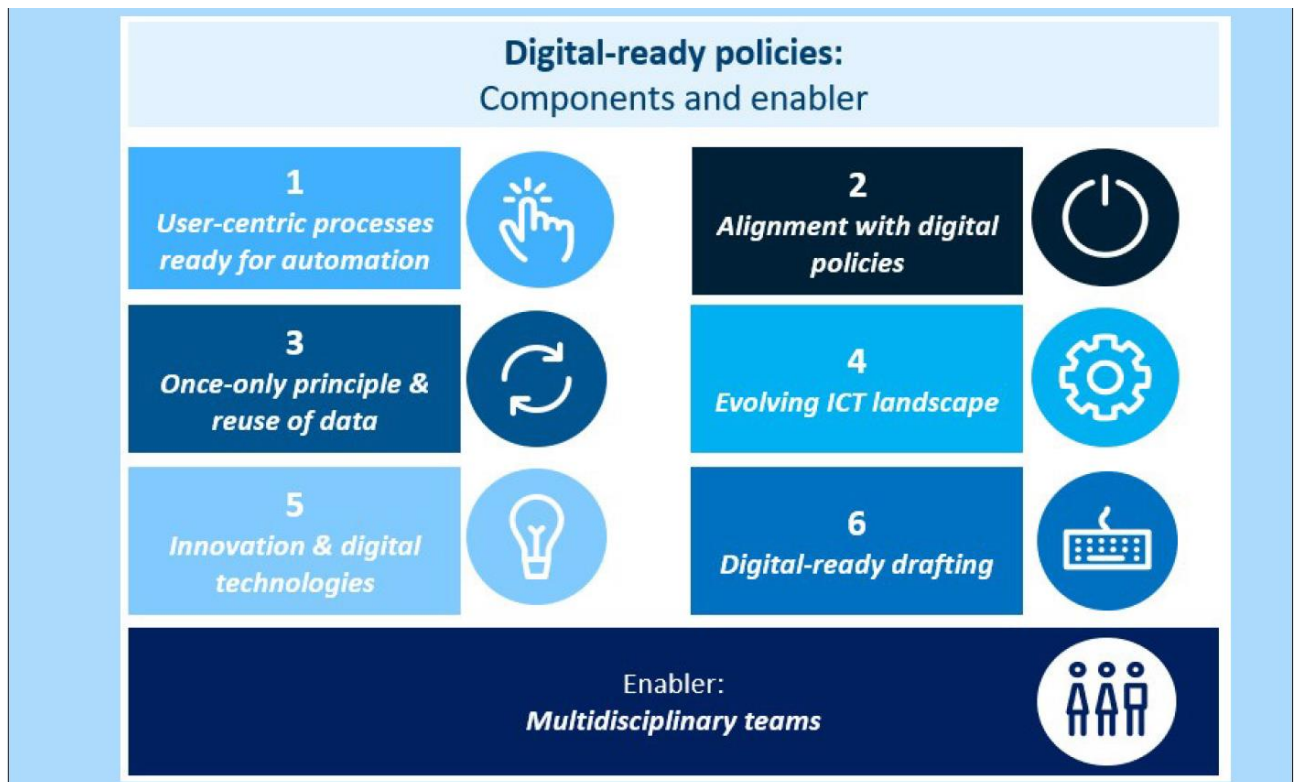
A DJP 2.0 esetében már megjelent a hatásvizsgálatra vonatkozó igény. A helyzetértékelés során a következőket állapította meg a vonatkozó kézikönyv: „A hatásvizsgálatokra nemcsak azért van szükség, hogy megértsük a digitális világ működését (magunkban, társadalmunkban, közösségeinkben), hanem azért is, hogy tudjuk értékelni az egyes hatások káros, illetve hasznos voltát és a hatás nagyságát, valamint azért, hogy bizonyos ellenlépéseket, fékeket és ellensúlyokat tudjunk a rendszerbe beépíteni.” Az útmutató a továbbiakban arra világít rá, hogy a digitalizáció hatása egyértelműen pozitív jelenség, melynek viszont egyúttal káros pl. környezetkárosító hatásai is jelentkehetnek. Cél, hogy ezen kockázatok minimalizálására kerüljenek.

Már itt megfogalmazásra került, mint viszonyítási pont az ember és az információ viszonya, bár itt elsősorban az információknak az egyénre gyakorolt hatása került előtérbe. Függetlenül attól, hogy milyen mértékben lehetünk képesek befolyásolni a digitalizációval összefüggő megváltozását a világnak, látni és érteni kell a közjó végső céljával összefüggésben, hogy az egyénre, az ember pszichéjére, az agyára és a mentális állapotára, illetve az emberekre, mint közösségre és társadalomra (és ezen belül a családra, kisközösségekre) miképpen hat e változás.

A digitalizációval kapcsolatos gondolkodás a téma hangsúlyosan piac és gazdaság centrikus megközelítése okán gyakran elsősorban a vállalkozásokról, versenyképességről, gazdasági előnyökről szól. Ehhez képest fontos ellensúly lehet, hogy – akár az aktív kormányzati, állami beavatkozások megalapozása, akár csak az érintettek, a társadalom tájékoztatása okán – essen szó az emberi, egyéni és közösségi, társadalmi hatásokról, ideértve az előnyök mellett a veszélyeket, kezelendő kockázatokat.

A DJP 2020, illetve NDS nem fogalmazott meg külön hatásvizsgálati támpontokat, ezért a DJP 2.0 kérdéseinek újragondolása előremutató gondolatként szolgált a további rendszerezés és módszertan kialakításához.

5.2. Indikátorok

Kép forrása: Better legislation for smoother implementation. Az Európai Bizottság weboldala. Forrás: <https://joinup.ec.europa.eu/collection/better-legislation-smoother-implementation/discussion/digital-ready-policy-making-your-feedback> (letöltés dátuma: 2023. 09. 06.)

A „Better regulation” által továbbá az alábbi EU-s és ENSZ indikátorok kerültek ismertetésre:

- bruttó hazai K+F kiadás ágazonként (EU)
- kutatási és fejlesztési ráfordítások a GDP arányában (ENSZ)
- országok között létrejött tudományos és/vagy technológiai együttműködési megállapodások és programok száma, az együttműködés típusa szerint (ENSZ)
- vezetékes szélessávú internet-előfizetés 100 lakosra vetítve, sebesség szerint (ENSZ)

6. A digitális hatásvizsgálat alkalmazása a gyakorlatban

6.1. Módszertan

A módszertan kialakításának két pillére a stratégiák által megfogalmazott célok ellenőrzésén túl a **DJP 2.0 által megfogalmazott** és a „**Better regulation**” által felállított szempontok.

A DJP 2.0 szerinti vizsgálati irányok

- A digitalizációhoz kapcsolódó hazai és nemzetközi pszichológiai, mentális és szociológiai kutatások áttekintése.
- Az agykutatás kérdései és válaszai a digitalizációra.
- A digitalizáció nyomán megjelenő jövőbeni, társadalmilag káros magatartások kezelésének és szankcionálásának lehetőségei a hazai jogrendszerben.

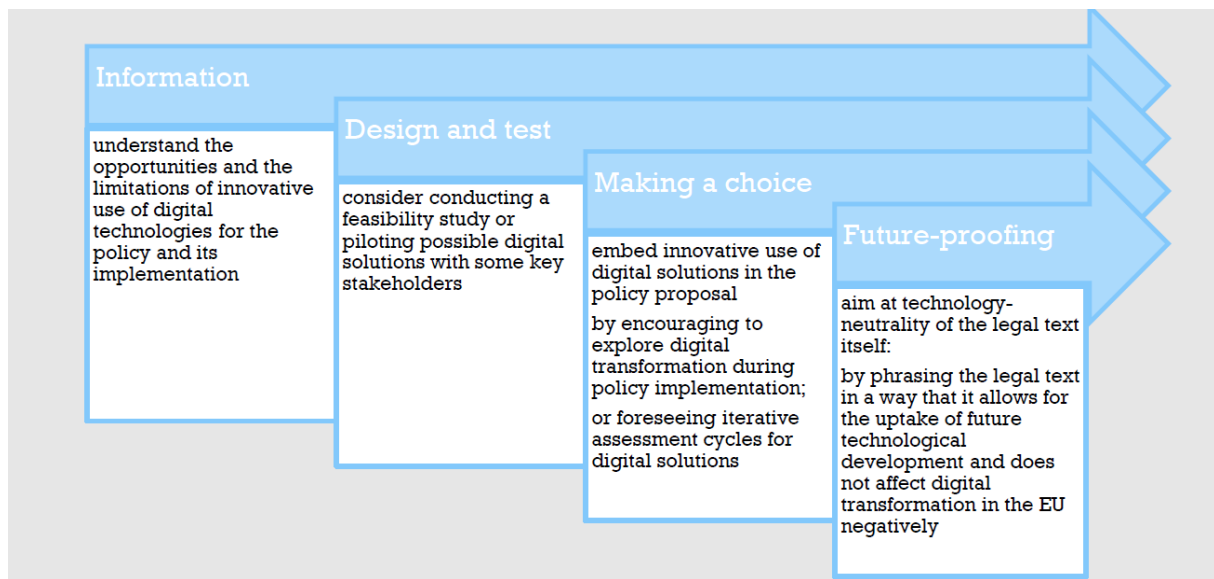
A Better regulation vizsgálati irányai

Ehhez képest a „Better regulation” által felállított vizsgálati irányok nagyban más irányra fókuszálnak.

Az előnyök kihasználásához fontos, hogy a politikai döntéshozók a döntéshozatali ciklus minden szakaszában

- dolgozzanak multidiszciplináris csapatokban,
- vegyék számba a digitális készségek összetevőit,
- értékeljék a digitális készségekre vonatkozó hatásokat és
- kérjenek támogatást digitális és adatkezelési ügyekben.

6.2. Folyamatábra

Kép forrása: EU Better regulation toolbox Chapter 3.

Forrás: [https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/BRT-2023-Chapter%203-](https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/BRT-2023-Chapter%203-Identifying%20impacts%20in%20evaluations%20fitness%20checks%20and%20impact%20assessments.pdf)

[Identifying%20impacts%20in%20evaluations%20fitness%20checks%20and%20impact%20assessments.pdf](https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/BRT-2023-Chapter%203-Identifying%20impacts%20in%20evaluations%20fitness%20checks%20and%20impact%20assessments.pdf)

(letöltés dátuma: 2023. 09. 06.)

6.3. Hatásvizsgálati kérdések - megfontolásra

Adatfelhasználás, adatvédelem

- Érint-e a jogszabály digitálisan kezelt adatokat?
- Mely adatok szükségesek a tervezéshez, megvalósításhoz és monitorozáshoz?
- Milyen adatok állnak már rendelkezésre újrafelhasználásra?
- A kezelt adatkészletek újrafelhasználhatósága megvizsgálásra került?
- Figyelembe veszi-e az egyszeri adatszolgáltatás elvét a digitális közszolgáltatások nyújtása és további fejlesztése tekintetében?

Digitális készség

- *Befolyásolja-e a lehetőség a gazdasági vagy társadalmi szektorok digitális átalakulásának ütemét, beleértve a közszolgáltatásokat és az innovatív digitális technológiák elterjedését?*
- *A lehetőség figyelembe veszi-e a vállalkozások és a polgárok terheinek és költségeinek csökkentését a digitális technológia használatával?*
- *Az opció befolyásolja-e az egyszerűsíthető vagy akár automatizálható folyamatokat?*
- *Megkönnyíti a vizsgált javaslat a digitális végrehajtást?*
- *Befolyásolja-e az opció a digitális hozzáférhetőséget vagy a digitális szakadékot?*
- *Az innovatív digitális technológiák hozzáadhatnak-e értéket vagy csökkenthetik-e a terheket a végrehajtás során?*
- *Figyelembe veszi-e a technológiai semlegesség követelményeit és biztosítja-e a többnyelvűség lehetőségének megteremtését?*

*Amennyiben a vizsgált intézkedésnek sem egészségügyi, sem környezeti/természeti sem **digitalizációs hatása** nem mutatható ki; továbbá nem érint védelmi és biztonsági kérdéseket és egyéb (pl. energetikai) hatásokat, a hatásvizsgálati lap kitöltése során a „További hatások” lapfűl elrejthető, annak kitöltése nem kötelező (jobb egérgombbal való kattintás → Elrejtés).*

VII. ENERGIAÜGY

1. Stratégia és energiaügy

1.1. Hazai Energiaügyi Stratégia

		Éves villamosenergia-mérleg							
		(gigawattóra)							
Megnevezés	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022E*
Bruttó termelés	29 403	30 360	31 902	32 915	32 067	34 291	34 930	36 120	35 699
Behozatal	19 079	19 935	17 951	19 803	18 613	19 853	19 176	19 967	21 589
Önfogyasztás	2 262	2 210	2 354	2 187	2 176	2 154	2 016	1 972	1 972
Hálózati veszteség	3 631	3 695	3 566	3 456	3 357	3 292	3 139	3 052	2 781
Kivitel	5 689	6 249	5 240	6 925	4 265	7 269	7 499	7 213	9 438
Belföldi felhasználás**	36 900	38 141	38 693	40 150	40 882	41 429	41 452	43 850	43 097

Éves villamosenergia-mérleg, 2014-2022. Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal. Forrás: https://www.mekh.hu/download/1/aa/41000/4_4_Eves_villamos_energia_merleg_2014_2022e.xlsx (letöltés dátuma: 2023. 10. 06.)

1.1.1. Korábbi hazai stratégiai irányok

A rendszerváltás nemcsak a politikai berendezkedésben, de az energiapolitikában is változásokat hozott. A szovjet kapcsolatok meghatározták az energiainport irányát és egyfajta függést alakítottak ki. Az erről való leválás pedig gazdasági szempontból sem volt egyszerű művelet.

A rendszerváltást követően a villamosenergia-import esetén a szomszédos országok váltak elsődleges partnerré, azonban a földgáz, a kőolaj és a nukleáris fűtőelemek terén Oroszország maradt a szinte kizárólagos partner.

A földgáz beszerzése érdekében a nyugat-európai országokkal is megtörtént a kapcsolatfelvétel, ennek eredményeképp épült ki az osztrák-magyar földgázvezeték, mely ugyan nem fedezte az energiaszükséglet kielégítését, de némileg enyhítette az orosz függést. Szintén a rendszerváltás korszakára tehető a jelentősebb – ma is működő – energetikai gazdasági társaságok megalapítása (MOL, MVM), mégis az 1992-es év drasztikus csökkenést hozott az energiafelhasználásban

A rendszerváltás a magyar nemzeti energiapolitika kialakításának esélyét teremtette meg. Erre irányuló első törekvésként az Országgyűlés 1993 tavaszán fogadta el az ország energiapolitikai koncepcióját. A rendszerváltás utáni energiapiacot szabályozó jogszabályok java része 1994-98 között született. Már ebben az időszakban nyomon követhető az Európai Unió által megfogalmazott irányelvek mentén való szabályozás kialakítása.

A harmonizációs folyamat legfontosabb lépéseinek megtételére a kétezres évek elején került sor. Ennek fő irányvonalait a hatékony energiakitermelés és -felhasználás, valamint a környezetvédelem adta. Ennek érdekében a hazai jogszabályoknak az EU-s joganyaghoz való igazítása és a piacliberalizációs folyamatok átültetése vált szükségessé. Ezen felül a hazai energiapolitika kialakítása is az EU irányelvek által megszabott irány szerint alakult.

A csatlakozást követően új villamos energia törvény került elfogadásra, mely 2008. január 1-től valamennyi fogyasztó, így a lakossági fogyasztók számára is biztosította a versenypiacról történő villamos energia vásárlást. Az Országgyűlés szintén 2008-ban fogadta el az új földgáztörvényt, amely a földgázpiacon is megszüntette a közüzemet és a hatósági árszabást, emellett megteremtette az egyetemes szolgáltatást, és létrehozta az ellátásbiztonság érdekében a végső menedékes intézményét.

Magyarország korábbi energiapolitikai irányelve alapján az ország hosszú távú energetikai célkitűzéseiként az ellátásbiztonságot, a versenyképességet és a fenntarthatóságot határozta meg, összhangban az Európai Unió formálódó új energiapolitikai irányelveivel:

- az energiatakarékosság és az energiahatékonyság fokozása,
- a megújuló energiák részarányának növelése,
- a közép-európai vezetékhálózat integrálása,
- az atomenergia jelenlegi kapacitásainak megőrzése,
- a hazai szén- és lignitvagyon környezetbarát módon való felhasználása a villamosenergia-termelésben.

Ez egyrészt összhangban áll az Európa2020 stratégiában megfogalmazott törekvésekkel, másrészt egyértelműen deklarálja, hogy Magyarország a 2011-es fukushimai katasztrófa ellenére is kiáll az atomenergia békés hasznosítása mellett. További, az uniós törekvésektől eltérő elem a szénvagyon villamos energiatermelésben való felhasználásának támogatása, amely az ellátásbiztonság, valamint a 2030-ig várhatóan jelentősen növekvő igények fedezéséhez szükséges eszközként jelenik meg a stratégiában. Erre a három pillérre épülő „Atom-Szén-Zöld” forgatókönyvvel kívánja a stratégia elérni, hogy 2030-ig megszűnjön az ország villamosenergia-szaldója.

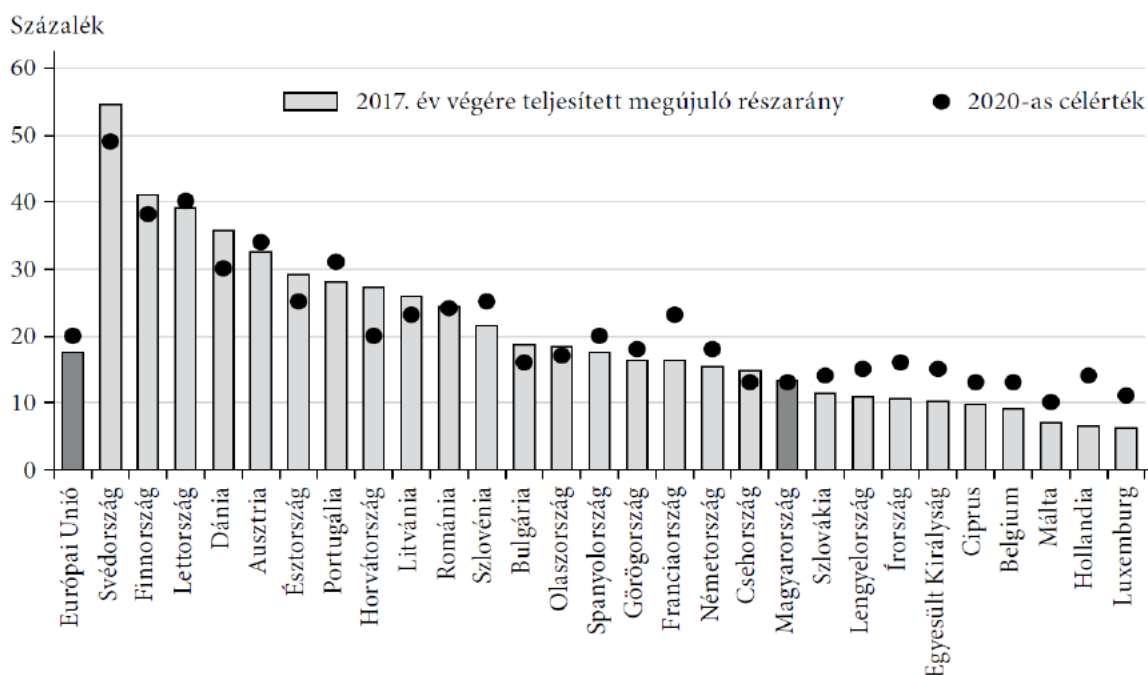
Az energiastratégia egyrészt konkrét javaslatokat tartalmaz 2030-ig a döntéshozók és az energetikai szektor szereplői számára, mely az ötéves cselekvési tervek irányát határozza meg, másrészt az uniós stratégiához hasonlóan 2050-ig szóló hosszú távú elképzeléseket fogalmaz meg. A dokumentum a megújuló energiaforrások alkalmazása terén prioritásként a biogáz és biomassza erőművek létesítését, valamint a geotermikus energiahasznosítást jelöli meg. Emellett 2020 utánra prognosztizálja a napenergia, valamint a szélenergia hasznosításának növekedését, összességében 2030-ra 20%-os megújuló energia részarányt előírva a primer energiahordozók körében.

1.1.2. Jelenlegi stratégiai irányok

Az energiapolitika kapcsán a következő stratégiai ügyek emelhetők ki:

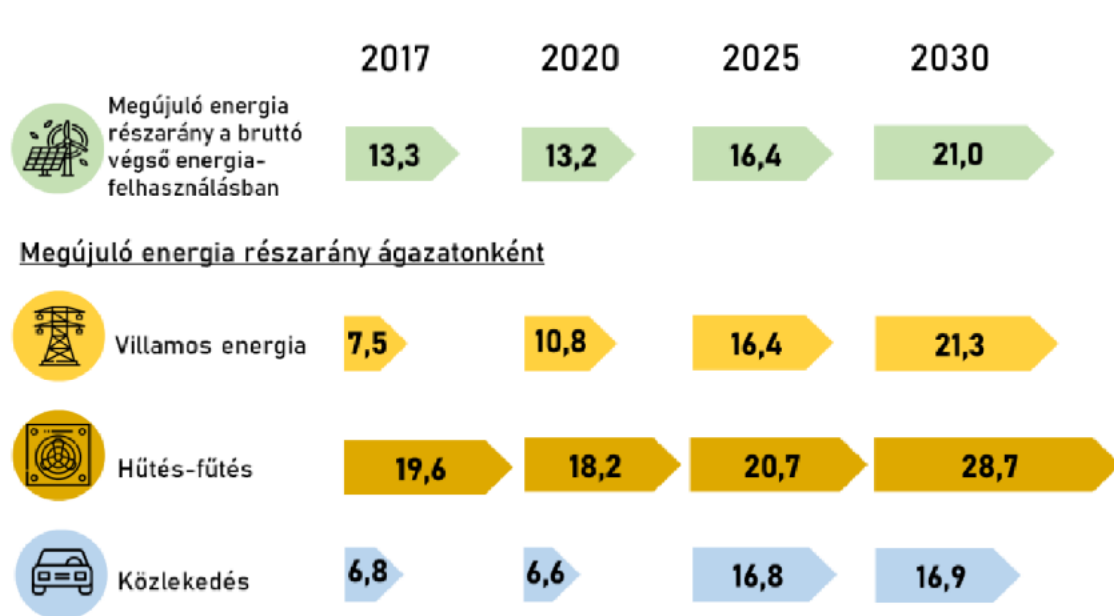
- rezsicsökkentés védelme;
- energiafüggetlenség kialakítása;
- Magyarország energiaexportőr szerepének a megvalósíthatósága;
- megújuló energiaforrások bevezetése;
- az energetikai szektor fejlesztésével a tudásalapú gazdaság erősítése.

Az Európai Unió tagjaként Magyarország is kötelezettséget vállalt arra, hogy energiafelhasználásának meghatározott részét a jövőben megújuló energiaforrásokból fedezi. A tagállami kötelezettségeket meghatározó, úgynevezett megújuló irányelv alapján 2020-ban Magyarországnak az energiafogyasztás 13 százalékát kell megújuló energiaforrásokból fedeznie.

Megújuló energia részaránya az Európai Unió tagállamaiban, 2017. TÓTH Tamás–KULIN Ferenc: A megújuló energia részarányának modellezése 2020-as kitekintéssel. Kép forrása: <http://real.mtak.hu/102339/1/04TothKulinA.pdf> (letöltés dátuma: 2023. 10. 06.)

A klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény szerint Magyarország a bruttó végső energiafogyasztásban legalább 21 %-os megújuló energiaforrás részarány elérését tervezi 2030-ig.

A megújuló energia használatának szabályozása. Az Országgyűlés Hivatalának weboldala, 2021. Kép forrása: https://www.parlament.hu/documents/10181/39233854/Infojegyzet_2021_25_megujulo_energia.pdf/a_c8a31f3-cbb9-fe8f-faaf-12c5767a30e6?t=1619161603958 (letöltés dátuma: 2023.10.05.)

Cél, hogy 2030-tól az Európai Unióban minden lakás energia-hatékony legyen, valamint 2030-ra Paks 2, illetve a napenergia révén Magyarország ne szoruljon villamosenergia-importra.

2. Hatásvizsgálat során felmerülő kérdések

2.1. Energiaügyi kérdések és a „Better regulation”

Fenntartható termelés és fogyasztás

- *A lehetőség fenntarthatóbb termelést és fogyasztást eredményez?*

Erőforrások ésszerű felhasználása

- *Befolyásolja-e a lehetőség a megújuló erőforrások (fa stb.) felhasználását, és gyorsabbá teszi-e a felhasználásukat, mint amennyit regenerálhatnak?*
- *Csökkenti vagy növeli a nem megújuló erőforrások (talajvíz, ásványok stb.) felhasználását?*
- *Vezet-e az opció az erőforrások hatékonyabb felhasználásához kapcsolódó üzleti lehetőségek változásához?*

Közlekedés és energiafelhasználás

- *Befolyásolja-e az opció a gazdaság energaintenzitását?*
- *Befolyásolja-e az opció az energiatermelésben használt tüzelőanyag-összetételt (szén, gáz, nukleáris, megújuló stb.)?*
- *Növeli vagy csökkenti a szállítási keresletet (személy- vagy teherszállítás), vagy befolyásolja annak modális megoszlását?*
- *Növeli vagy csökkenti a járművek károsanyag-kibocsátását?*
- *Az intézkedés növeli/csökkenti az energia- és üzemanyag-szükségletet/fogyasztást?*

2.2. Stratégiai, orientáló kérdések

- *Hozzájárul-e a rendelkezés a gazdaságos energiafelhasználáshoz?*
- *Elősegíti-e a rendelkezés a hatékony és olcsó rezsiköltségek fenntartását?*
- *Befolyásolja-e a rendelkezés az energiaszektorban érintett munkavállalók körülményeit?*
- *Hozzájárul-e a rendelkezés az energiafüggetlenség megvalósításához?*

2.3. Környezeti hatásvizsgálati elemek

Mivel az energiaügy szorosan kapcsolódik a környezeti és természeti szempontú hatásvizsgálati megközelítéshez – ezért megkerülhetetlen.

A környezeti hatások vizsgálata során egyrészt át kell tekinteni az adott intézkedés által közvetlenül kiváltott környezeti hatást, másrészt annak átfogó környezetvédelmi célokkal (például az európai éghajlat-politikai célkitűzésekkel) való koherenciáját is.

Legfőképpen az alábbi területekre lehet hatással a jogalkotás:

- klíma, éghajlat
- levegő védelme
- vízminőség- és mennyiség
- a biológiai sokféleség és az élővilág védelme
- talajminőség (a föld védelme)

- hulladékgazdálkodás, újrafeldolgozás, zéró szennyezés
- a megújuló és nem megújuló erőforrások hatékony felhasználása
- környezeti katasztrófák
- nemzetközi környezeti hatások
- épített környezet védelme
- sugárzás elleni védelem
- tájvédelem
- környezeti zaj- és rezgés elleni védelem.

Az alábbi kérdések találhatóak az EU Better regulation toolbox-ában a környezeti hatások feltérképezése kapcsán:

- *Van hatása az intézkedésnek az European Green Deal (európai zöld megállapodás) valamelyik célkitűzésére?*
- *Összhangban van az intézkedés az európai zöld megállapodás célkitűzéseivel, beleértve az éghajlati semlegességet is? (például: Az intézkedés hozzájárul a 2040-es uniós éghajlat-politikai célérték eléréséhez?)*
- *A hatásvizsgálat figyelembe veszi az összes felmerülő környezeti hatást (lokális, uniós, unión kívüli)?*
- *Amennyiben felmerülnek negatív környezeti hatások, tartalmaz az intézkedés azok enyhítésére vonatkozó javaslatokat?*
- *Az intézkedés hozzájárul Magyarország energiafüggetlenségének növeléséhez? (REPowerEU)*
- *Az intézkedés hozzájárul az energiafelhasználás-csökkenéshez? (REPowerEU)*
- *Az intézkedés kapcsolódik a REPowerEU célokhoz?*
- *Az intézkedés hozzájárul a Fit for 55 célkitűzések eléréséhez?*
- *Van olyan alternatíva, amely kevesebb erőforrás-igénnyel vezetne az intézkedéssel elérni kívánt eredményre?*
- *Az intézkedés hozzájárul a tisztább, hatékonyabb energiafelhasználáshoz?*
- *Az intézkedés hatással van a kereskedelmi partnerek, gazdasági társaságok környezetvédelmi gyakorlatának javítására?*
- *Az intézkedés megfelel a „ne okozz jelenős kárt” elvnek?*

Az energiaügyi kérdésekkel kapcsolatos hatások bemutatására az Excel formátumú hatásvizsgálati lap *További hatások* lapfűlén van lehetőség:

- a környezeti hatásokkal összefüggésben a **környezeti, természeti hatásoknál**;
- egyéb esetekben az **intézkedés egyéb hatásainál**.

Környezeti, természeti és/vagy agráriumot érintő hatások	
Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt környezeti, természeti és/vagy agráriumot érintő hatásai?	igen
<i>Kérjük, mutassa be az intézkedés környezetre, természetre és/vagy mezőgazdaságra gyakorolt hatásait!</i>	

Vannak-e az intézkedésnek egyéb hatásai?	
	igen
<i>Kérjük, mutassa be az intézkedés további hatásainak egyes elemeit!</i>	

Kép forrása: saját szerkesztés.

3. Jogi szabályozás

3.1. Hazai

A klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény

A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény

A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény

Az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény

A távhőszolgáltatásról 2005. évi XVIII. törvény

A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény

A földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény

273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

9/2009. (I. 30.) Korm. rendelet a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról

3.2. Uniós szabályok

- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 2016/C 202/01 (EUMSZ) 194. cikke
- Az ellátás biztonsága: az EUMSZ 122. cikke;
- Energiahálózatok: az EUMSZ 170–172. cikke;
- Szén: a 37. sz. jegyzőkönyv tisztázza az Európai Szén- és Acélközösséget létrehozó szerződés 2002-es lejártából eredő pénzügyi következményeket;
- Belső energiapiac: az EUMSZ 114. cikke;
- Külső energiapolitika: az EUMSZ 216–218. cikke;
- Euratom szerződés;
- Az európai zöld megállapodás (COM (2019) 640 final);
- A nemzeti energia- és klímatervek uniós szintű értékelése (COM(2020) 564 final).

Amennyiben a vizsgált intézkedésnek sem egészségügyi, sem környezeti/természeti sem digitalizációs hatása nem mutatható ki; továbbá nem érint védelmi és biztonsági kérdéseket és egyéb (pl. energetikai) hatásokat, a hatásvizsgálati lap kitöltése során a „További hatások” lapfül elrejthető, annak kitöltése nem kötelező (jobb egérgombbal való kattintás → Elrejtés).

VIII. AZ UTÓLAGOS HATÁSVIZSGÁLAT

A hatásvizsgálati lap kitöltéséért és az előzetes hatásvizsgálat összefoglalójának elkészítéséért a szabályozás előkészítője a felelős. Ha az egyeztetési folyamat során **a szabályozás tartalmának módosítására kerül sor**, a várható hatások felmérése és a hatásvizsgálat **új eredményeinek hatásvizsgálati lapon történő rögzítése ismételtén szükséges.**

Az előzetes és utólagos hatásvizsgálatról szóló 12/2016. (IV. 29.) MvM rendelet szerint az előzetes hatásvizsgálatra vonatkozó egyes rendelkezéseket **az utólagos hatásvizsgálatra is alkalmazni kell.**

Amennyiben felmerül utólagos hatásvizsgálat lefolytatásának szükségessége, javasoljuk, hogy a szabályozás előkészítője ennek elkészítéséhez az Excel formátumú hatásvizsgálati lap ***Utólagos hatásvizsgálat lapfület*** vegye igénybe.

Az Excel formátumú hatásvizsgálati sablon használatakor a *Főlap* fejléc részének, illetve az *Utólagos hatásvizsgálat* lapfülnek a kitöltése szükséges. A Főlapon a **hatásvizsgálat típusaként** az utólagos hatásvizsgálatot kell megjelölni.

- *Az utólagos hatásvizsgálat kapcsán szükséges megemlíteni, hogy a Kormányzati Ellenőrzési Hivatalról szóló 355/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet 2022. szeptember 15. napja óta hatályban lévő 13/B. §-a alapján a Hivatal a miniszter utasítása alapján közreműködik meghatározott jogszabály utólagos hatásainak vizsgálatában.*

VI. UTÓLAGOS HATÁSVIZSGÁLAT	
Javasolt-e az intézkedés utólagos hatásvizsgálata? (ha igen, mikor)	igen
Amennyiben igen, milyen módszertan alapján, ki végzi el?	
Módosult az intézkedést magában foglaló jogszabály az előzetes és utólagos hatásvizsgálat közötti időszakban?	nem
Felmerülő hatások	
Voltak az intézkedésnek társadalmi hatásai?	nem
Voltak az intézkedésnek foglalkoztatásra gyakorolt hatásai?	nem
Voltak az intézkedésnek adminisztratív terhekre gyakorolt hatásai?	nem
Voltak az intézkedésnek egyéb hatásai?	nem
Előnyök, hátrányok	
Előnyök	Hátrányok

Ábra: A hatásvizsgálati lap „VI. UTÓLAGOS HATÁSVIZSGÁLAT” lapfüle.